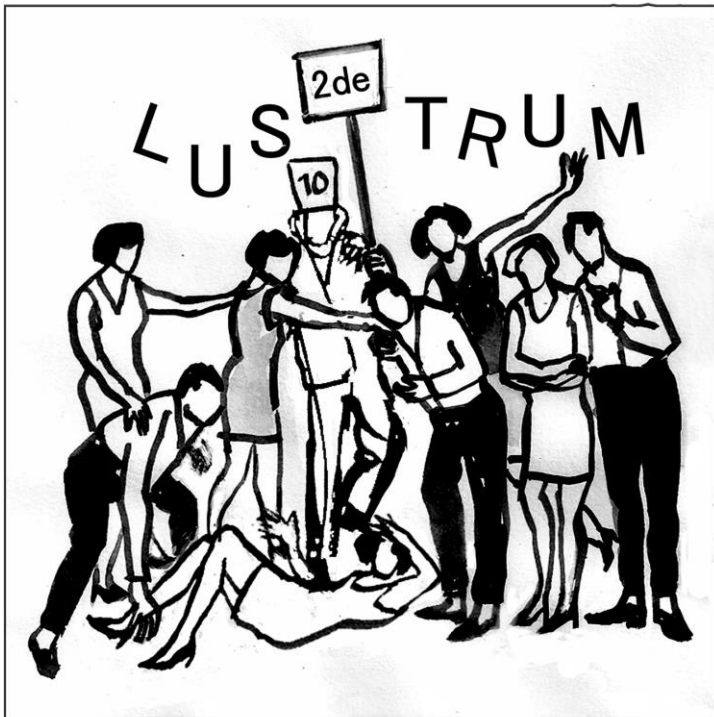

TOVERBERG

43

JAARGANG 11 / 4 WINTER 2016

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING

"Ieder mens die genoeg schept in het voltooien van zijn taak is een kunstenaar; welke ook die taak is en hoe nederig ze ook is, hij brengt een kunstwerk tot stand. De toetssteen is het beleefde genot, het plezier, de perfectie: het overtuigend resultaat!"

Henry Van de Velde

Doornlaan 8, 8210 Zedelgem
0498/73.58.73
hetbeleefdegenot@scarlet.be
BTW BE 0893.747.805
Rek. BE71 0014 8517 3969
www.hetbeleefdegenot.be

Colofon

Redactie: Roland Ranson, Bart Mađou

Werkten ook mee: Els Vermeir, Carine Vankeirsbilck, Marie-Rose D'Haese, Marie-Claire Devos, Staf de Wilde, Johan Debruyne, Hans Vanhulle

Kaŕt: Rika Van Dycke

Vormgeving: Bart Mađou

Foto's: Bart Mađou

Toverberg verschijnt 4x per jaar, bij het begin van elk jaargetijde. Een abonnement nemen kan door lid te worden van Het Beleefde Genot v.z.w.

Afzonderlijke nummers: 5 €

De auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Interview Riā Akset	6
10 jaar Het Beleefde Genot	20
Aangestreept	23
Book on the hill	26
De verjaardag	28
Elsenspingsels	30
Verwilderd	31
Beleefd	32
Te beleven	37
Waarheid & herinnering	39
Gedicht	43
Chapeau!	44
Selectieve zelfbiografie	47
Favoriete boek	53
De leesgroep	56

ISSN 2030-1340

Woord vooraf

Beste lezer

2016 zit erop. Het is me het jaartje geweest!

Het was het jaar van de Olympische Spelen: opnieuw een land, Brazilië dit keer, dat voor jaren in de armoede wordt gedompeld door het op niets anders dan klinkende munt beluste IOC. En dat natuurlijk heel mooi verpakt in een aftands en gekreukeld cadeaupapiertje van 'broederlijkheid door de sport' en bovendien nog voorzien van een enorm valse strik ook. Voorwaar geen leuke bedoening, hoewel er twee van ons een gouden plak behaalden.

Op hetzelfde domein van de 'sport', meer specifiek in de hoogste regionen van voetbalsport, de FIFA, hebben we de vervanging meege maakt van de ene schurk door waarschijnlijk de andere. En op Europees vlak leverden onze 11 verwende knaapjes (opnieuw) een wanprestatie, dit keer op het EK in Frankrijk onder de leiding van een tactische analfabeet en bijzonder kittelorige coach. Voorwaar geen leuke bedoening.

Dagelijks lezen we, zien we, horen we, worden we geconfronteerd met de massale slachting van onschuldige burgers in Syrië waar zelfs de kleinste kinderen afgeslacht worden door gruwelijke slagers met een wereldreputatie. En wij doen nauwelijks iets anders dan de deur op dubbel slot draaien; onze welvaartstaat wordt nl. bedreigd. Terwijl de honden blaffen trekt de karavaan verder. Voorwaar geen fraaie bedoening.

In maart bleef een karavaan stilstaan in Zaventem en Maalbeek. Toen ze zich weer in beweging zette, bleven tientallen doden en een paar honderd gewonden en duizenden psychisch getraumatiseerden achter. Voorwaar een gruwelijke bedoening.

En wij in het westen, wij gaan bij de duivel te biecht, de duivel die na een mislukte staatsgreep z'n land meedogenloos schoonveegt, de vrijheid van meningsuiting afschaft en de democratie opdoekt. En voor ons is het allemaal wel goed, wij houden onze mond want hij zou wel eens zijn grote achterpoort wijd open kunnen gooien. Voorwaar geen fraaie bedoening.

En onze Russische broeders, zonder het te beseffen, hoewel..., nog altijd in de greep van de ex-KGB, die snoepten zich een ongeluk aan de EPO van de laatste persing, extra vierde, of aan andere prestatiebevorderende lekkernijen. Zo erg zelfs, dat het ons land een aantal olympische medailles opleverde, 8 jaar na datum, terecht, zonder twijfel, maar wel van hun glans beroofd. Voorwaar geen fraaie bedoening.

En de Britten lieten zich in de luren leggen door een aantal professionele, cynische leugenaars en gewetenloze, immorele volksopruiers en verlaten, tot wanhoop van een zeer grote minderheid landgenoten, het Europese huis dat, het weze toegegeven, door de eigenaars tot een verloederde ruïne werd uitgewoond. En in de hoogste cenakels van die eigenaren wordt er zelfs niet eens gedacht aan renovatiewerkzaamheden. Ook al geen fraaie bedoening.

En als voos smakende kers op de zure slagroomtaart: een gedegeneerde ruziemaker, een bullebak van formaat wordt verkozen als president van het machtigste land ter wereld: het circus Trump slaat zijn tenten op, voor tenminste 4 jaar en de ex-KGB'er lacht in zijn Russische klauw die hij nu nog gretiger uitsteekt naar voormalig territorium. Voorwaar, een bedenkelijke bedoening.

Kan het slechter, beste lezer? Wij zwelgen in onze luxe en welvaart, want kunnen wij nu verantwoordelijk gesteld worden voor al die elende, wij die toch mensen van goede wil zijn? Laten we dus maar vlug onze kop in het culturele zand steken en doen of onze neus bloed, in het Vlaams: laten we van koo gebaren.

Of laten we ons troosten met de schoonheid die HBG van plan is ons als pleister op de wonde te brengen in 2017. Het programma 2017 vindt u in deze Toverberg.

Ons tijdschrift opent zoals dat de gewoonte is met het **Interview**. Wij gingen op bezoek bij Ria Akset en werden ontvangen in haar kleuren-oase.

In **Aangestreept** citeert uw dienaar uit Borderline Times van Dirk De Wachter en in **De Verjaardag** brengt hij hulde aan de Nederlandse dichter J. C. Bloem die in augustus 50 jaar geleden overleed.

In **Book on the hill** stookt Hans Vanhulle Het Vreugdevuur der ijdelheden van Tom Wolfe op en Els Vermeir sluit in **Elsenspinsels** haar Thomas More-reeks af met een klaagzang.

Onze dichter in residence, Staf de Wilde, probeert ons opnieuw poëtisch in te pakken met het gedicht Geheimzinnige code en in **Verwilderd** denkt hij na over het (al te) stringente van een standaardtaal. Johan Debruyne komt via zijn schoonzus en broer o.a. tot de evocatie van een groots Brugs basketbalverleden in **Waarheid & Herinnering** en Marie-Rose D'Haese neemt vol bewondering afscheid van Elena Ferrante in **Chapeau**.

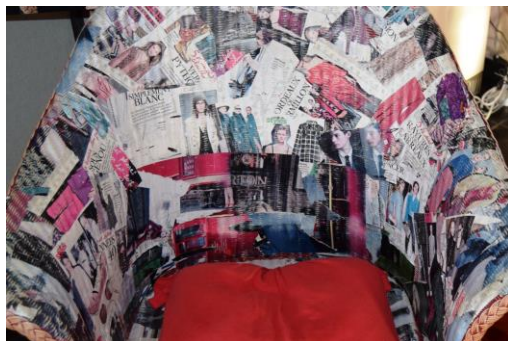
Bart Madou neemt zoals gewoonlijk de rubrieken **Beleefd** en **Te Belevén** voor zijn rekening. Hij behandelt ook de jongste drie jaar van ons eerste decennium in **Geschiedenis HBG** en buigt zich in zijn **Selectieve Zelfbiografie** zeer gewetensvol over de H.

In **Het favoriete boek** heeft André Vanhevel het zeer indringend en gestructureerd over de historische studie Verloren Adel. De laatste dagen van de Russische aristocratie van de Amerikaan Douglas Smith. En **De Leesgroep...** die las inderdaad, de Tsjech Bohumil Hrabal (Al te luide eenzaamheid) en de Nederlandse Renate Dorrestein (De leesclub).

Zoals u ziet, beste lezer, ook dit laatste nummer van 2016 bevat heel wat stof om de ellende in de inleiding, die dit hele stukje enigszins ontsiert, wat te verzachten en om een greintje hoop op beterschap in de toekomst te rechtvaardigen. Ooit zei iemand: 'Optimism is a duty'. Vooruit dan maar...

Het is dan ook uitermate gemeend en vanuit het hart, dat ik u, in naam van het gehele bestuur van Het Beleefde Genot absolute zalige zaligheid toewens voor 2017.

Roland Ranson

Rika Akset, een kleurenpianiste

Interview Roland Ranson, Bart Madou & Carine Vankeirsbilck

Over het algemeen is de kleur dus een middel om directe invloed op de ziel mee uit te oefenen. De kleur is de toets. Het oog is de hamer. De ziel is de piano met haar vele snaren. De kunstenaar de hand die doelgericht door deze of gene toets de menselijke ziel doet vibreren. (Wassily Kandinsky)

Vele mensen kijken op als ze hier voor het eerst binnenkomen. De kleuren overvallen je, het is hier gezellig. Waarom die bonte kleurenpriest hier?

Ik ben al altijd zo geweest, ook wat mijn kleren betreft.

Ik denk nog vaak aan de kledij die mijn mama maakte, ze was naaister moet u weten, en ik herinner mij nog de kledij die ik droeg toen ik drie, vier jaar was. Het waren kleurige kleren, mijn moeder had dan ook iets met kleuren.

Maar, vergis je niet, er zijn nogal wat mensen die vlug kritiek hebben op mijn kleurendeiging, maar het is gewoon mijn ding. Ik voel er mij goed bij.

Als je dat zo ziet zou je denken dat er hier een optimist woont?

Dat vind ik nu eens een leuke opmerking, een mooi compliment; ik ben daar zeer mee gediend. En ja hoor ik ben meestal een optimist, ik lach ook zeer graag.

Voor dat je hier woonde was je dan ook zo'n kleurenfanaat?

In het begin dat ik hier woonde niet zozeer. Hier aan de muur, onder die kleurige doeken die er nu hangen, zit iets heel duurs; een binnenhuisarchitect had dat eerst helemaal uitgetekend en dan met een speciale techniek geïnstalleerd. Maar dat begon vuil te worden en het was uiteindelijk aan vernieuwing toe. Dus, dan ben ik maar op zoek gegaan in mezelf naar wat ik graag doe, wat ik graag zie en hoe ik die twee kon samenbrengen tot iets tofs in deze ruimte. Ik ben naar een stoffenwinkel gegaan, en heb veel stof gekocht. Ik heb die stoffen in

lappen gescheurd en geknipt, heb ze aan de muren bevestigd en ben erop beginnen tekenen. Eigenlijk wil ik er verder aan werken, want ze zijn wel aan vernieuwing toe. En ik merk dat er nog altijd te veel twijfel in dat werk zit.

Zie je zelf een evolutie?

Ik voel dat ik aan verandering toe ben in mijn interieur en dat ik misschien eerder op weg ben om rustiger kleuren te gebruiken. Het is wel zo, dat ik mij nu, op dit ogenblik erg aangetrokken voel tot gebruikte, tweedehandse materialen. Vandaar mijn grote belangstelling voor de kringloopwinkel.

Kijk, dat hier zijn meubels van toen ik getrouwd ben. Ik beplak die met kleurige stukken papier, maar die kunnen er zonder veel problemen weer af, en zo kan ik makkelijk van kleuren wisselen.

Ik hou namelijk van afwisseling. Of ik gebruik gewoon inpakpapier of zijdepapier uit schoendozen, dat is ook een heel dankbaar materiaal. Ik heb de indruk dat ik steeds verder die richting begin uit te gaan.

En kijk hier, die mooie, kleurige stoelen hebben we in Zuid Frankrijk nieuw gekocht. Ik vind ze heel mooi, maar ik had, achteraf gezien, toch liever van die oude, gebruikte stoelen gehad.

Je hebt het dus voor stoelen, voor meubelstukken die al een leven geleid hebben.

Ja, want daar zit dan echt een ziel in, en dat zorgt dan ook meestal voor extra gezelligheid.

In pARTcours heb je ook oud materiaal gebruikt.

Ja dat legerjasje op die kapstok, en dan geborduurd en met dat vraagteken.

*(Bart): ik vond het een mooie combinatie.
Heb je al tentoongesteld met eigen materiaal?*

Och nee, want dat vraagt nogal wat moed hè. Wat ik doe, wordt blijkbaar maar door weinig mensen geapprecieerd. En sommige mensen durven nogal ongezouten kritiek geven, waar ik niet goed tegen kan.

Ben je van Loppem afkomstig?

Nee, nee, ik ben van St Michiels, in de Tillegemstraat, geboren en getogen, maar mijn grootmoeder heeft hier altijd gewoond.

Gevoel is voor mij heel belangrijk geweest en telkens we hier met de fiets voorbijreden voelde deze plaats echt rustig, echt goed aan. Bovendien was het niet te groot en de burens bleken ook zeer te zullen meevallen, dus dat was echt perfect. En zo zijn we dan naar Loppem komen wonen.

We wonen hier nu al 30 jaar.

Maar je bent opgegroeid in St.-Michiels?

Ja, in tegenstelling met wat je hier ziet, woonden we in een huis met donkere, bruine meubels. En bruine meubels, dat voelt voor mij nog altijd bedreigend aan, benepen, claustrofobisch.

En je bent daar ook naar school geweest?

Ja, ik ging naar Immaculata.

Heb je een kunstrichting gevolgd?

Helemaal geen opleiding kunst, noch tekenen gehad. Ik vind dat wel jammer, maar als ik nu cursussen volg dan doe ik uiteindelijk toch altijd mijn eigen ding. Wat ik daar ook leer, na een paar maanden verval ik altijd opnieuw in mijn eigen technieken, in mijn eigen stijl.

Maak je ook andere kunstvoorwerpen dan kleurencombinaties?

Ik heb enkele werken op doek maar ik werk net zo graag op stukken karton of papier. Ik heb nog potten gedraaid bij Noël Verhelst, zo'n tien jaar heb ik dat gedaan. Na het potten draaien, heb ik met kleiplaten gewerkt, altijd functionele voorwerpen. Met klei werken deed ik heel graag. Zo heb ik ooit eens een kunstwerk gemaakt in een klomp klei voor de zusters van Zeven Weeën in Ruiselede. Dat gebeurde samen met de leerlingen - ik ben nl. zorgcoördinator. Het was een beeld dat bestond uit een combinatie van elementen: klei, papier, stukken van oude boeken, bloemen, tot de poot van een oud meubeltje toe. Dat vond ik heel fijn, samen met de kinderen iets maken. En toen dat beeld af was, zag je daar toch wel iets functioneels in. Met kledij maak ik ook af en toe een kunstwerk, zoals voor pART-cours. In mijn tuin heb ik ook kunstelementen ingevoegd.

Zorgcoördinator zeg je?

Ja, ik geef les in de basisschool in de Doornstraat in Sint-Andries, het maakt deel uit van het O.-L.-V.-Hemelvaartinstituut.

Ik geef natuurlijk les, want ik zou niet kunnen leven van mijn creaties. Jammer, want ik heb zoveel toffe ideeën waarmee mensen die een warm, gezellig interieur willen creëren aan de slag zouden kunnen. Eén keer had ik beginnersgeluk en werd ik gevraagd om een doe-het-zelver te begeleiden bij het herinrichten van zijn benedenverdieping. Ik ben drie verschillende keren bij hem geweest.

Ik gaf hem telkens tips over kleuren, aankoop van nieuwe meubels, ophangen van schilderijen, hergebruik van een oude kist, plaatsen van een oud kacheltje, herkleuren van zijn lederen bankstel, gordijnen, kussens... De man voerde telkens uit wat ik voorstelde en het resultaat was super! Dat is (één van mijn) dada's!

Krijgen ook oude kleren een nieuw leven?

Jaja, met die oude kleren worden nieuwe, ongewone combinaties gemaakt. Van oude kleren nieuwe kledij dingen maken is supertof! Ik zou ook graag mijn eigen stoffen ontwerpen, een eigen print maken. Er ligt inderdaad nog heel wat op mij te wachten.

Hoezo?

Ik heb heel veel ideeën, zoveel dat ik soms geen rust krijg in mijn hoofd; ik word er soms wat overstuurd van. Ik droom o.a. ook van onafhankelijkheid. Onafhankelijk zijn van alles en iedereen, in je eigen onderhoud kunnen voorzien zonder dat je van anderen afhangt, dat moet zalig zijn. De meeste mensen zijn heel erg afhankelijk, ze hebben voor alles iemand nodig. Eigen groenten telen, dat is toch fantastisch, veel leuker dan ze te moeten kopen. Het is door die drang naar onafhankelijkheid dat ik dit project hier in mijn huis begonnen ben. Ik wou alles zelf doen bij de herinrichting: muren decoreren, gordijnen maken, zetels veranderen van kleur en stof, eigen dessins op de muren,... Ik

wou materialen gebruiken die zo weinig mogelijk het milieu belasten. Vandaar dat ik weinig verf gebruikt heb maar liever deuren, ramen, meubels,... beplak met gekleurd papier uit oude modetijdschriften, met papier van oude woordenboeken, met lappen stof van oude kledij, ...

Ik heb geprobeerd om mijn interieur her in te richten zonder al mijn meubels op het stort te gooien en 'moderne' meubels te kopen. Zo ben ik ertoe gekomen om met mijn eigen talenten een nieuw huis te creëren die uiteindelijk een heel persoonlijke thuis is voor mij.

Ik ben op reis geweest naar Indië, naar klein Tibet, dat is een provincie in de Himalaya aan de grens van Pakistan. Daar leven de mensen nog echt met de natuur, en ze geven de indruk gelukkig te zijn. Ze moeten nog kennis maken met de westerse cultuur, ze zijn er nog niet door beïnvloed.

Ze leven er onafhankelijk van elke vorm van comfort.

Ben je een reiziger?

Ik ga wel graag op reis, maar Bart, mijn man, is geen reiziger. Daarom ben ik samen met een vriendin naar India getrokken. Voor tien dagen. Dat was eigenlijk al altijd mijn wens geweest. Maar het was natuurlijk een echte cultuurshock

Heb je daar inspiratie opgedaan voor je kunst?

Niet echt; ik heb leuke kledij meegebracht, dat wel, we hebben daar enorm veel gezien.

En natuurlijk hebben we heel veel in vraag gesteld, het is ook een spirituele reis geworden; we hebben zeer veel tempels bezocht, zijn in contact gekomen met de godsdienst, de spiritualiteit daar.

Word je geïnspireerd door kunstenaars van hier, heb je voorbeelden?

Ik hou wel van de impressionisten. Niet zozeer van de hedendaagse kunst. De impressionisten en de periode waarin ze leefden en werkten boeien me enorm. Ik hou van dat hele gamma: de kunstenaars, de kledij uit die tijd, de levensverhalen, ik vind dat schitterend. Ik heb daar ook zeer veel over gelezen.

Als er een reeks is op tv over impressionisme zoals de reeks over Vincent van Gogh bv. dan zal ik daar zeker naar kijken, het mag dan zelfs in het Frans of Engels zijn.

Ken je Hundertwasser?

Prachtig! Die mooie kleuren en die vormen! Ik zou graag wat meer durf hebben zoals die kunstenaars en me minder aantrekken van de kritische woorden van sommige mensen. Ik laat me erdoor beïnvloeden. Daar moet ik nog aan werken!

Van Gaudi hou ik ook, die gebogen vormen; Rudolf Steiner had dat ook in zijn scholen, die gebogen vormen, art nouveau, die zweepslagen.

Lees je literatuur?

Voor het ogenblik, niet. Mijn hoofd zit zo vol en ik moet dat allemaal uitvoeren, dus voor lezen blijft er echt geen tijd over. Maar ik heb vroeger veel gelezen.

Zijn er nog mensen in de familie, broers of zussen, die door de creatieve microbe gebeten zijn?

Neen, ik denk dat ik het van mijn mama meegekregen heb, maar dat ik er nog dieper op in ga.

Ik zou ook alles bijhouden, ieder papier-tje, steentje, blokje hout, bolletje wol... Ik heb moeite met weggoien.

Maar nieuwe materialen interesseren mij

ook hoor, vooral nieuwe stoffen kunnen mij aanspreken en ik moet die dan natuurlijk ook eerst vastpakken, voelen, dat vind ik zeer belangrijk.

Ik zie daar een naaimachine staan, ben je naaister?

Ja, ik naai kledij en accessoires. Ik brei en ik haak.

Met andere woorden werken met de handen is het belangrijkste?

Ja, absoluut.

Maak je ook voorwerpen in opdracht?

Nu die kussens hier, voor een interieurbedrijf. Dat is het eerste sinds een paar jaar. Vroeger verkocht ik zelfgemaakte handtassen, sjaals en leuke hoedjes, ook wat juwelen. Die verkocht ik op de kunst-

naarsmarkt op de Vismarkt in Brugge. Mocht ik niets doen, dan zou ik wegwijnen.

Ben je dagelijks bezig?

Elke dag, elk uur! Al mijn vrije tijd vul ik op met mijn creatieve ideeën.

En muziek, hou je daarvan?

Ik hou wel van jazz, maar dan van de jazz van vroeger, free jazz vind ik te moeilijk.

Misschien werk ik wel zoals een muzikant jazz speelt: als ik een ontwerp maak dan kan ik mij er moeilijk aan houden. Terwijl ik bezig ben, evolueert dat, en de kleuren zoeken als het ware elkaar.

Ik creëer ook graag gezellige hoekjes, in de woonkamer bijvoorbeeld.

Waarschijnlijk een overbodige vraag, heb je een lievelingskleur?

Eigenlijk is blauw voor mij zeer rustgevend, als ik blauwe kledij aanheb, donkerblauw, dan voel ik mij daar goed in. Je mag niet vergeten, kleuren doen iets met mensen, zij hebben een invloed op mensen.

Ik had eens een oranje trui aan op school, en een van de leerlingen voelde zich zo aangetrokken door die kleur, dat kind hing aan mij.

Dat houdt mij ook enorm bezig, het effect dat die kleuren op mensen hebben, de energie die kleuren op mensen overbrengen.

Lees je over kleurentheorie?

Ja want al het alternatieve interesseert mij zoals kruiden en alternatieve geneeskunde. En de kleurentherapie hoort daar ook bij. Ik lees daarover, hoe mensen kunnen genezen door gebruik van kleurenergieën. Ik interesseer me daar erg voor, hoewel er daar niet zoveel over geschreven is. Goethe bijvoorbeeld heeft daar een hele theorie over ontwikkeld. Ik droom er stiekem van dat ik dat ook zou kunnen...

En om nog even terug te komen op dat alternatieve: ik maak ook zelf enkele schoonheidsproducten zoals mijn eigen rozenwater, eigen goudsbloemzalf enz. Ik zou dat eigenlijk nog wel willen hoor, mijn eigen schoonheidssalon met mijn eigen zelf gemaakte producten, maar dat is even luidop dromen. Maar toch, met kleuren kan je je gezicht verjongen, met een bestraling van gekleurd licht op je huid kun je een verjongingskuur doen. En dat heeft niet alleen een effect op je huid maar ook en nog belangrijker op je gemoed. Na zo'n 'behandeling' straal je gewoon.

Mensen die komen voor kleurenanalyse, welke vragen hebben ze dan?

Welke kledij, welke kleur goed bij hun gezicht past. Of ze bv. een herfsttype zijn of zo. Ik werk soms in een klerenwinkel om advies te geven aan mensen qua kleur en goeie kledij. Het is toch zo dat als je goeie kledij aan hebt, waar je je zeker in voelt, dat je dat uitstraalt. Wie zich mooi voelt is veel zelfverzekerder.

Heb je nog een ultieme droom?

Eigenlijk heb ik er vele, hoor.

Ik zou willen dat de mensen zich eens een beetje anders zouden kleden, dat ze wat mooiere combinaties van kleuren en kleren zouden maken. Een mooie stijl hoeft daarom niet duur te zijn, je hebt daar geen dure merken voor nodig. Ik kan daarbij natuurlijk helpen. Ik hoop daarom dat een kleurenconsulente wat meer ingeburgerd geraakt in de maatschappij en dat de mensen die onzeker zijn over kleurgebruik meer beroep doen op die personen.

Je zou de mensen een beetje esthetisch willen opvoeden?

Ja, dat vooral: het esthetische en opvoeden, dat vat het mooi samen.

Ria Akset, hartelijk dank voor dit interview.

10 jaar Het Beleefde Genot, deel 4

door Bart Madou

2014 – 2016: op naar 10 jaar Het Beleefde Genot!

2014

Het jaar werd ingezet met een drama, een lezing over de Griekse tragedie wel te verstaan (Aischylos, Sophocles, Euripides, je weet wel...), later gevolgd door een tweede lezing over de Griekse komedie, met Aristophanes als belangrijkste vertegenwoordiger. De spreker van dienst was Thomas Crombez, die in maart nog een afzonderlijke voormiddag aan het toneelstuk Elektra wijdde. De cyclus rond het oude Griekse toneel werd vervolledigd met een lezing over Medea (Bart Madou) en de opvoering van de eenakter 'Zus van...' door Anemie Sels. Bedoeld werd Ismene, de zus van Antigone.

En kwamen de grote verhalen. Een cyclus van drie lezingen over enkele grote verhalen uit de wereldgeschiedenis. We gingen van start met het oudste verhaal, het Gilgamesj-epos dat werd gebracht door prof. Michel Tanret van UGent. Erg gesmaakt was ook de lezing over de Odyssea van Patrick Lateur, die toen al druk bezig was met een nieuwe vertaling van dit epos. Een buitenbeentje in de Grote Verhalen was De geheime geschiedenis van de Mongolen. Dit verhaal werd gebracht door Mongoliëreiziger en –kenner Bert Gevaert, die eerder in het jaar al gesproken had over de houding van de Romeinen tegenover personen met een handicap.

Voor onze 4de Thomas Mannlezing deden wij een beroep op Leonor Wiesbauer. Zij had het in haar betoog voornamelijk over het Bruto National Geluk.

In 2014 liep iedereen ook warm voor (de herdenking) van de Grote oorlog!

Als tegenwicht voor de 14-18-paté, de Grote oorlog-koffiemokken, de chocoladen klaprozen en het Passchendale bier brachten Roland en Bart een aangepast programma met 2 lezingen: een over het War Requiem van Benjamin Britten en een over twee Duitse schrijvers, de rabiate militarist Ernst Jünger (In Stahlgewittern vertaald als: *Oorlogsroes*) en de pacifist Erich Maria Remarque (*Van het westelijk front geen nieuws*).

Maar het hoogtepunt van dit jaar was ongetwijfeld de herdenking van de 100ste verjaardag van de geboorte van Etty Hillesum. Wij herdachten deze Nederlands-Joodse dagboekschrijfster met een tentoonstelling, een muzikaal optreden van Lieve Blondelle en Kries Roose en twee lezingen:

Het korte leven en de rijke wijsheid van Etty Hillesum door Greta Schacht en Een centrum hebben. De innerlijke kracht van Etty Hillesum door Johannes Schiettecatte.

Uitstappen in 2014: naar het Fin-de-sièclemuseum in Brussel, naar de tentoonstelling Camille Claudel in Roubaix en naar Bonn. We maakten ook een geleide wandeling langs moderne architectuur in Brugge en in de kerk van Loppem zagen we de film *I've got rhythm*.

2015

Het jaar van Marguerite Yourcenar, maar dat ingezet werd door Gwij Mandelink die zijn laatste bundel *Lotgenoten* mocht voorstellen. Een melancholische doorstart was er dan met de komst van Joannes Ké-senne, die het had over *Melancholie* in de beeldende kunst. Dit was tevens een mooie voorbereiding op ons bezoek aan de tentoonstelling *Donkere kamers*, over melancholie en depressie in Museum Guislain in Gent, een uitstap die gekoppeld werd aan een bezoek aan de tentoonstelling *'In my head'* met werk van Carl Cneut.

Maar dan inderdaad Marguerite Yourcenar: een inleidende lezing door Jo Berten, een stadswandeling in Brugge, eveneens met Jo Berten, een afzonderlijke leesgroep die *Het hermetisch zwart* las en nadien de gelijknamige film van André Delvaux. Als slot van deze Yourcenarreeks trokken we naar Saint-Jans-Cappel, we bezochten het Yourcenarmuseum en maakten op de Zwarteberg de *Hyacintenwandeling* met Piet Hardeman als gids.

Gast spreker op onze 5de Thomas Mannlezing was dit keer prof. Mark Eyskens. Hij gaf een boeiende causerie over *'Wat komt er op ons af? Van verandering naar verbetering'*. Het was zijn reflectie over de aan de gang zijnde maatschappelijke (r)evoluties.

In het stadhuis van Meulebeke mochten we ook 'De oorlog van Sif' van wijlen Roger Vankeirsbilck voorstellen, een kroniek over het wedervaren van een Vlaams soldaat en krijgsgevangene in Noord-Frankrijk tijdens WO I.

Grote verhalen zijn er te over, daarom werd de reeks van 2014 voortgezet met een lezing over de Edda's (Bart Madou), over het scheppingsverhaal bij de Maya's (Julia Montoya) en over de Mahabharata (Sander Hens).

In het najaar had Jo Berten het nog over Bruges-la-morte, waarbij ook de gelijknamige poëziefilm van Kevin D'Hedene getoond werd. Andere films die vertoond werden in dat jaar waren: Flamenco, flamenco van Carlos Saura en Carmen, eveneens van Saura.

En het was voor de hand liggend dat we ook met een gids de Brugse Triënnale en Mons, Culturele hoofdstad 2015 zouden bezoeken. In december brachten we tenslotte een stadsbezoek aan Rotterdam en gingen daar kijken naar de Keith Haring-tentoonstelling.

2016

Dat is het afgelopen jaar, weliswaar nog geen geschiedenis, maar dit tiende jubileumjaar zal ongetwijfeld historisch genoemd worden, niet alleen omdat we voor het eerst meer dan 100 leden telden, maar ook omwille van het stevig programma.

Peter De Smet zette de toon met drie geweldige lezingen over het Oriëntalisme. De cellosuites van Bach waren een dankbaar onderwerp voor Bart Madou, van wie later op het jaar de 5de dichtbundel 'Klankschalen' werd voorgesteld.

Voor de 6de Thomas Mannlezing lokte prof. Hendrik Vos heel wat mensen. Hij had het over de manieren waarop Europa ons leven zoal beïnvloedt.

Rita Backx en haar man Peter mochten we tweemaal verwelkomen.

Een eerste maal met een uiteenzetting over leven en werk van Marcel Proust, een tweede maal met het levensverhaal van de Griekse dichter Konstantinos Kavafis.

Het najaar werd bijna helemaal ingenomen door een reeks over de Duitse cultuurstad Weimar. Roland Ranson nam het leeuwendeel voor zijn rekening met voordrachten over de republiek van Weimar, de uomo universale Goethe en de dichter en toneelschrijver Schiller. Bart Madou maakte een wandeling doorheen de muzikale geschiedenis van de stad en Luc Verpoest liet ons kennis maken met Henry Van de Velde en het Bauhaus.

Het jubileumjaar werd tenslotte afgesloten met een hommage aan Emile Verhaeren, 100 jaar geleden gestorven. Het werd een muzikale avond met vertaler Koen Stassijns en fluitiste Nathalie Bosch.

In de kerk van Loppem vertoonden we de verfilmde dansvoorstelling van Bachs Magnificat door de choreograaf Heinz Spörl.

We bezochten ook Villa Cavrois nabij Roubaix en de tentoonstelling 'Eugène Leroy en miroir' in Tourcoing. In november was er de uitstap naar Borgerhout met een bezoek aan de Roma, de tentoonstellingsruimte van Sam Dillemans en de 'Peperbus'.

De uitstap van het jaar was evenwel de tweedaagse naar Leiden. Behalve een stadsbezoek te voet en met de boot, kwamen we ook in het Sieboldhuis vol Japanse voorwerpen en trokken we naar de Hortus Botanicus. Allemaal mooi gekanaliseerd door André en Robert.

Zo, deze geschiedenisronddang is nu rond. Afronden dan maar en klaar voor 2017!

Aangestreept

door Roland Ranson

In 'Aangestreept' een aantal passages die mij opvielen, verwonderden of bewonderend deden opkijken. Dat ik het met niet alles eens ben, spreekt voor zich.

Ze worden hier letterlijk weergegeven, ZONDER commentaar. De bedoeling is u, beste lezer, ook aan het nadenken, misschien wel aan het lezen te zetten. (Een oud-leraar verliest dan wel zijn haren, maar niet zijn streken).

Ze komen uit 'Borderline Times. Het einde van de normaliteit' van Dirk De Wachter, uitg. bij Lannoo, Tielt, 2012.

[13]

De verlichting is de voornaamste pijler van de westerse beschaving (...). Het gelijkheidsbeginsel, de mensenrechten en de burgerrechten vinden er hun wortels, net zoals het socialisme en het liberalisme, het anarchisme en het vrijdenken.

[15]

Het postmodernisme proclameert het einde van de 'Grote Verhalen' en het einde van de vooruitgang door techniek, een thema dat reeds scherp gesteld werd door Heidegger.

En daar zitten wij dan. In een geïndividualiseerde, neoliberale, postmoderne maatschappij. Ieder van ons op zijn geïndividualiseerde, neoliberale, postmoderne eilandje. Mens naast mens naast mens naast mens. Met z'n allen bedolven onder het puin van de postmoderne, neoliberale individualistische explosie.

[20]

Houellebecq's diagnose is vlijmscherp: de liberale westerse maatschappij neemt de individuele vrijheid als ultieme maatstaf en ontspoorde in een koude, egoïstische samenleving waarin o.a. vrije liefde, abortus, euthanasie en zelfmoord alomtegenwoordige en gebanaliseerde verschijnselen worden. Zijn literatuur wordt hier aangewend als een tegenwicht voor onze kapitalistische wereld die geluk predikt.

[20]

Psychiatrie is de spiegel van de wereld waarin we leven. Patiënten zijn de symptoomdragers van een ziektebeeld waaraan een hele maatschappij lijdt, en dus is er weinig verschil tussen patiënten en niet-patiënten: diegenen die het etiket niet dragen zijn even zeer ziek in het bedje van 'de' ziekte, en anno 2012 is dat borderline. De patiënten zijn de kanariepietjes in de kolenmijn, de knipperlichten van de maatschappij.

[24]

"L'Enfer c'est les autres", zei Sartre. Zou "L'Enfer, c'est le manque des autres" niet even waar kunnen zijn?

[36]

Eenzaamheid, zowel fysiek als psychisch, is misschien wel hét cruciale probleem van de westerse wereld in de moderne tijd

[40]

We zijn vaak zo erg bezig met ons eigen individuele verlangen dat we

er niet meer bij stilstaan dat we door dat te doen de generaties die na ons komen schade kunnen berokkenen.

[42]

(...) wie is de opvoeder in de samenleving als de vader uit beeld verdwijnt en de vaak alleenstaande moeder overvraagd wordt?

[43]

Shopperen, kopen, consumeren, beu worden, weggooid, iets nieuws zien, kopen, consumeren, ook beu worden, bij de rest gooien (...) we doen het met genotsartikelen - helaas - ook meer en meer met onze medemens. Het consumptiedenken sijpelt door in het relationele leven: de partner als bron van genot, als middel van genoeg, 'verbruikklaar', tijdelijk, instant en inwisselbaar. We hadden al fastfood, hapklaar en calorierijk; we kennen nu ook 'fastlove'. Het snelle en inwisselbare spreidt zich uit naar alle domeinen van het (maatschappelijke) leven.

[45]

We willen geenszins vervallen in een cultuurpessimistisch discours, want nog altijd heb je mensen - ook jongeren - die zich engageren en het voor elkaar opnemen.

[51]

Wat er ook van zij, dat er voor de moderne mens geen universeel geldende waarheden en geen funderingen meer zijn, bezorgt hem verlatingsangst. Wie durft er nog uit te komen voor zijn mening, zeker wanneer dat niet de mening is van de luidst roepende? Het zijn de grote monden die winnen - dat is iets wat we aan de vrijheid van meningsuiting te danken hebben. Iedereen die dat wil mag de krant volschrijven met zijn eigenste individuele gedachten, en het is zelfs niet meer nodig dat wat op zoveel exemplaren wordt verkondigd en door de lezer nog steeds als waar wordt aangenomen ('want het stond in de gazette') aan grondig onderzoek wordt onderworpen. Hoe zou dat ook kunnen? De deadline!

[53]

Ouders nemen niet zomaar de primaire verantwoordelijkheid over wat hun kinderen met het internet doen; sommigen schuiven die door naar de school. Maar de school hoort een tweederangsrol te spelen in de opvoeding van kinderen, geen eersterangsrol.

(...) [E]n dus zou filosofie een verplicht onderdeel moeten zijn van het lessenrooster in een of enkele jaren van het middelbaar onderwijs. (...) Dat is positief, want het reflecterende, het maatschappijkri-

tische krijgt daardoor een sterkere voedingsbodem dan voordien, toen het eerder zacht en plat werd ingevuld. Maar vijftien- en zestien-jarigen zitten in een gevoelige periode, er is een goede leraar nodig om ze tot reflectie te brengen.

[68]

(...) [A]ls te veel mensen die denken dat ze recht hebben op alles wat ze begeren, daarbij ook nog eens met veel te velen op een veel te kleine plek wonen, dan komt er onrust.

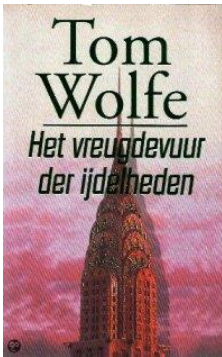
[69]

(...) Toch blijven we nog even stilstaan bij de manier waarop we door welvaart meer binnen ieders handbereik te brengen onszelf tot slachtoffers hebben gemaakt van de nieuwe je-moet-elk-moment-genieten-want-als-je-dat-niet-doet-dan-ben-je-een-loser-maar-wellicht-komt-dat-omdat-je-ziek-bent-en-dus-moet-dat-te-genezen-zijn-en-daarom-gaan-we-daar-een-pilletje-voor-maken-filosofie.

Book on the hill

door Hans Vanhulle

Het vreugdevuur der ijdelheden door Tom Wolfe

We schrijven tweede helft jaren '80 in New York City, "stunning era" van de yup's en het ongebreideld kapitalisme op Wall Street, dat zich voortgestuwd weet door de deregulerende en ultraliberale hand van de "Reaganomics". Gordon Gekko's kreet "Greed is good" (cfr. Oliver Stone's film Wall Street -1987) en leuzen zoals "The sky is the limit" zijn nooit van de lucht.

Protagonist Sherman McCoy is hoofd van de obligatieafdeling bij zakenbank "Pierce & Pierce" en speculeert constant op "hausses" in de obligatiemarkt. Hij koopt gigantische hoeveelheden obligaties op de institutionele markt en verkoopt die dan massaal op de particuliere markt met minimale marges. De bank en McCoy maken fenomenale winsten.

Sherman McCoy, een product van Yale University, is gehuwd en heeft een dochtertje. Zijn vrouw Judy wordt opgevoerd als een kille en

snibbige, ultramaterialistische binnenhuisarchitecte met een puissant dure smaak. Het gezin heeft een 3.200.000 \$ appartement op Park Avenue gekocht op afbetaling. McCoy's jaarinkomen benadert de 1.000.000 \$, maar door de somptueuze levensstijl van het gezin wordt dit bedrag telkens grotendeels opgesoupeerd aan wat de 19de-eeuwse socioloog Thorstein Veblen "conspicuous consumption" zou noemen, opzichtige consumptie die de sociale status moet behouden en benadrukken binnen het netwerk van de WASP's¹, het New Yorkse sociale stratificatie jargon voor de elite die elkaar geregeld ontmoet op chique benefietparty's en ten volle inzet op strategische vriendschappen en netwerking.

Maar op een dag gebeurt er iets wat gaandeweg catastrofale allures zal aannemen.....McCoy en zijn maîtresse Maria Ruskin raken verwickeld in een aanrijding/scrimage met vluchtmisdrijf in de Bronx, nadat ze een afslag op de snelweg gemist hadden. Slachtoffer is Henry Lamb, een veelbelovende zwarte student uit een sociaal woonproject in de Bronx. McCoy's Mercedes coupé wordt uiteindelijk opgespoord nadat een paar letters van de immatriculatieplaat aan het licht kwamen.

In een wervelende en bijwijlen verbluffende cascade van gebeurtenissen en dialogen schetst Tom Wolfe ons een hele rist aan personages en leefwerelden die ogenschijnlijk niets met elkaar te maken hebben, maar door de machinaties van dat ongeval steeds meer en meer met elkaar verstrengeld raken; justitie, politiek en media werpen zich op dit smeüige verhaal dat, op het einde van de rit, voor McCoy een totale deprivatie en ontleding wordt van zijn status, bezit en aanzien in zijn wereld van "keeping up appearances". Wolfe laat zeer goed aanvoelen hoezeer sociale klassen in "The big Apple" onverschillig en totaal vervreemd langs elkaar wrijven en naast elkaar co-xisteren in contrasterende stadswijken en hoe de spanningen tussen arm en rijk ontaarden in een "clash of civilisations" die volledig op het geïnstitutionaliseerde domein van de jurisdictie, media en politiek wordt uitgevochten. Een "geïnstitutioniseerd domein"..., dat zweemt naar vertrouwen in een rechtvaardige behandeling voor alles wat het individu overstijgt... Maar dit vertrouwen houdt enkel stand voor zover je ge-

---

¹ White Anglo-Saxon Protestant; initieel bedoeld als de 20ste eeuwse New Yorkse elite, die naar imago en status verwant was aan de 19de-eeuwse uitstraling van economische tycoons zoals de Carnegies en de Vanderbilts, maar gaandeweg een begrip werd voor de vermogende klasse doorheen de gehele Verenigde Staten

infecteerd bent door dat onwankelbare, maar eeuwig versluierd gebleven geloof in "the american dream"....De realiteit bevestigt veeleer een justitie waar enkel de vermogenden een zachtere landing kunnen maken door een gehele batterij aan peperdure advocaten in te schakelen... Misschien was dit niet het geval voor Sherman McCoy, hij verloor alles in deze roman, maar deze oprisping ontsnapt me ook enkel negenentwintig jaar nadat dit boek geschreven werd.

Ik vind dit een uiterst knap gecomponeerde roman die feilloos aantoonst hoe de breuklijnen van de sociale segregatie in het New York van de jaren '80 tegen elkaar opstuwden en elkaar uit evenwicht pogen te brengen in een vulgair mediacircus dat de angstige McCoy vanuit talloze TV-camera's en tabloids toesnauwt: "kruisigt hem, kruisigt hem....."

De verjaardag

door Roland Ranson

Jacobus Cornelis Bloem 1887 - 1966

De bekende en zeer gewaardeerde Nederlandse dichter J. C. - Jacques - Bloem werd geboren te Oudshoorn (Zuid-Holland) in 1887 en hij stierf te Kalenberg (Overijssel) op 10 augustus 1966, zo'n 50 jaar geleden, een reden dus om hem in onze rubriek De Verjaardag op te nemen en kort te gedenken.

Hij was een tijdgenoot van A. Roland Holst en P. N. Van Eyck, maar wordt in tegenstelling tot hen tot op vandaag nog veel gelezen en geciteerd.

Zijn grootvader was ooit minister van Financiën en zijn vader werd burgemeester van Oudshoorn (Zuid-Holland).

Na de dood van grootvader nam vader Bloem ontslag als burgemeester en met de erfenis van grootvader leidde het gezin een zorgeloos leven in een mooie villa in Amersfoort. J. C. Bloem groeide dus op in een beschermd milieu en dat had grote invloed op hem. Later heeft hij telkens weer naar zijn jeugd verwezen als naar een 'verloren paradijs'.

Jacques Bloem was geen briljante leerling, maar toch werd van hem verwacht dat hij rechten zou gaan studeren. Hij deed dat met weinig enthousiasme. Hij besteedde tijdens zijn studententijd al zijn geld aan drank en boeken, in die mate zelfs dat hij zich diep in de schulden stak. De drank en de boeken zouden trouwens zijn hele verdere leven

voor hem een ware obsessie blijven. En ook die schulden zouden steeds groter worden.

Hij promoveerde uiteindelijk toch in 1916 (hij was al 28) aan de Rijksuniversiteit Utrecht tot doctor in de rechtswetenschap. Daarna sukkelde hij van de ene ambtenarenbaan in de andere. Alleen een redacteurschap aan de Nieuwe Rotterdamse Courant (NRC) hield hij langere tijd vol, tot hij ook hier, voornamelijk omwille van zijn notoire luiheid, de laan werd uitgestuurd.

In 1926 trouwde hij met de 20 jaar jongere Clara Eggink. Het werd een huwelijk met hoge toppen en diepe dalen.

Op het einde van zijn leven woonde en werkte Bloem in een opgeknapte boerderij in Kalenberg, niet ver van de woonboot van zijn echtgenote Clara.

Na zijn vierde hersenbloeding stierf hij er in 1966. Hij werd 79. Hij ligt, samen met Clara, begraven in Paasloo (Overijssel).

Om hem eer te bewijzen, lezen we een van zijn pareltjes van droefgeestigheid en melancholie. Elke commentaar is hier overbodig.

NOVEMBER

Het regent en het is november
Weer keert het najaar en belaagt
Het hart, dat droef, maar steeds gewender,
Zijn heimelijke pijnen draagt.

En in de kamer, waar gelaten
Het daaglijks leven wordt verricht,
schijnt uit de troosteloze straten
Een ongekleurd namiddaglicht.

De jaren gaan zoals zij gingen,
Er is alengs geen onderscheid
Meer tussen dove herinneringen
En wat geleefd wordt en verbeid.

Verloren zijn de prille wegen
Om te ontkomen aan de tijd;
Altijd november, altijd regen,
Altijd dit lege hart, altijd.

In Utopia worden mensen aangemoedigd een vak te leren en tijdens hun vrije tijd studeren ze wetenschappen. Creatieve dingen zoals bv. juwelen of kleurrijke kledij maken worden beschouwd als onnuttig tijdverlies. Vandaar:

De klaagzang

Wee mij, omdat ik leven moet
in 't land dat 't hoogste goed versmaadt
en mensen slechts verwerven doet
een kennis die hun zielen schaadt.

Techniek aanbidt me als een god
en wetenschap is 't levensdoel;
de kunsten worden slechts bespot,
gebannen wordt hier elk gevoel.

In scholen wordt men klaargestoomd
tot werklui zonder kloppend hart;
verbeelding wordt er ingetoomd
en zachte zeden streng gehard.

Van nut is slechts de wetenschap
die stoffelijke noden stilt
en niet dat was het leiderschap
boven d' eigen belangen tilt.

Wee mij, omdat ik taal bemin
vol fantasie en vers en rijm
en ik een maatschappij verzin
waarin ik leef in het geheim.

Wee mij omdat ik vreugde vind
in zang en dans en symfonie
en ik in elke kleurentint
de schoonheid van de schepping zie.

Wee mij, want zie: ik sta alleen
en eenzaam, zonder lotgenoot,
in deze maatschappij van steen,
gaat ook mijn ziel heel langzaam dood.

Verwilderd

door Staf de Wilde

Taalverloedering

Nu zit ik als leraar Nederlands met een gewetensprobleem. In Zeno, een zaterdagse bijlage van De Morgen, trekt Joël de Ceulaer van leer tegen de taalverloedering in Vlaanderen, in het bijzonder tegen het tussentaaltje dat zovele Vlamingen hanteren, niet enkel in hun dagelijks leven maar ook op de VRT.

Zijn norm is het Noord-Nederlands. Om te beginnen stel ik de vraag of de Nederlanders altijd zo correct spreken: alleszins niet die uit Groot-Amsterdam. Het verschil is echter dat die Amsterdamse vormen en woorden of uitdrukkingen wel in Van Dale terecht komen of geprezen worden zoals de beroemde uitspraak van Johan Cruyff: 'elk nadeel heb ze voordeel'.

Vlaamse uitdrukkingen zoals 'dat vind ik schoon' in de betekenis van 'dat vind ik mooi' hebben niet zoveel geluk: die worden gebrandmerkt als foutief.

Reeds in mijn examenverhandeling in de eerste kandidatuur Germaanse (1970) verdedigde ik de stelling dat wat algemeen Vlaams is ook in Van Dale moet komen. Als wij Amsterdamse woorden en uitdrukkingen moeten leren dan mogen de Noord-Nederlanders ook wat Algemeen Vlaams leren. Zoals de woorden kassei, zo zot als een deur, goesting en nog meer.

Het verfoeide tussentaaltje bestaat uit slordigheden zoals 'hebde gij?' of 'hoe noemde gij' en ook uit woorden en uitdrukkingen die direct zijn overgenomen uit buitenlandse talen, de zogeheten barbarismen zoals bang hebben in plaats van bang zijn.

Maar ik herhaal dat het Algemeen Vlaamse ook Nederlands is, noem het desnoods Zuid-Nederlands: daar geef ik niet om. Ook onze uitspraak verschilt: ons accent en bijvoorbeeld de s-klank en de g-klank. Wie maalt daarom? Dit zijn eigenschappen die louter aantonen dat de ene een Noord-Nederlander is en de andere een Zuid-Nederlander, maar deze eigenaardigheden staan de communicatie niet in de weg.

En dat laatste is de essentie van taal: men moet kunnen communiceren. Taal is een middel tot communicatie, leerden we aan de universiteit.

Daarom: zolang de communicatie niet in het gedrang komt, zolang is een taalvorm aanvaardbaar. Pas daarnaast heb je de elitaire taal die zoals De Ceulaer het zegt door professionals wordt gehanteerd: een taal die onbesmet is, maar dat maakt ze misschien ook smaak- en kleurloos. Ik bedoel: Streuvels en Gezelle waren in mijn ogen taalkunstenaars, toch heb je het woordenboek nodig om hen te begrijp-

pen. Omdat zij een taal hanteerden met woorden die in Nederland totaal ongebruikelijk zijn. Wie hun werken wil lezen die heeft voetnoten nodig. En toch waren zij figuren van Europees formaat, met een paar uitschieters die zelfs wereldniveau haalden zoals 'Leven en dood in den Ast'.

Wat denkt de Ceulaer van deze door en door Vlaamse taalgrootmeesters?

Staf de Wilde, de haan, 11 dec. 16

Beleefd

door Bart Madou

Rita Backx over Konstantinos Kavafis (18-9-2016)

Geen madeleinekoekje, maar Retsina dit keer, en terecht want Rita Backx wist perfect een Griekse sfeer op te roepen met haar lezing over Konstantinos Kavafis, de grote Griekse dichter die het grootste deel van zijn leven in zijn geboortestad Alexandrië verbleef.

Het eerste deel van haar bespreking besteedde zij voornamelijk aan het leven en de leefomgeving van Kavafis, zijn afkomst en zijn selectieve keuze van de eerste lezers van zijn poëzie.

In deel twee ging zij dieper in op de erotische gedichten van Kavafis, zo kenmerkend voor deze

dichter. Gedichten over herinneringen aan dagen vol lichamelijk genot, aan jeugdige schoonheid. Poëzie boordevol nostalgie.

De hele lezing werd prachtig gesynchroniseerd en geïllustreerd met filmfragmenten, foto's ten tijde van zijn leven, handgeschreven teksten enzovoort. Met een mooie stem las Rita Backx verschillende gedichten voor. Prachtig klonken zijn bekendste gedichten, Wachtend op de Barbaren en Ithaka.

Achteraf bij een glas Retsina klonk het commentaar van de aanwezigen unaniem: schitterend!

Magnificat – dansfilm (30-9-2016)

Het Magnificat van Johann Sebastian Bach was het uitgangspunt van het ballet uitgevoerd door het Zürich Ballet en de choreograaf Heinz Spöerli. De voorstelling begon met de rustige tonen van de Allemande uit de partita in la-klein voor fluit, onmiddellijk gevolgd door het 'joi de vivre' van het derde Brandenburgs Concerto. Dan bevonden wij

ons ineens in de wereld van de eerste solowerken voor viool, met name de eerste violonsonate in sol klein. Spøerli intensifieerde daarna de rijkdom van de opgeroepen passie door het opnemen van twee aria's uit de cantates 'Wo soll ich hin fliehen' ('Waarheen moet ik vluchten') en 'Ich habe genug' ('ik ben voldaan'). De voorstelling besloot met het Magnificat. Voor Spøerli was de tekst van het Magnificat niet zozeer een lofzang op de Verlosser, maar vooral een uitdrukking van een diep geloof.

Spøerli wilde met dit ballet beelden aan zijn publiek geven. Het zijn beelden die uit de stilte kwamen en er weer terug keerden. Hiermee hoopte hij verhalen en individuele herkenning te creëren.

Weimar Klassiek en Weimar Republiek met Roland Ranson (16-10-2016)

Op 16 oktober ek. zijn we gestart met onze lezingenreeks over de cultuurstad Weimar. Het was onze secretaris die de spits afbeet met een lezing over de Weimarer Klassik en de Weimarer Republik.

Na vluchtig wat stil gestaan te hebben bij de aartshertogin Anna Amalia en de gang of 4: Goethe, Schiller, Herder en Wieland ging Roland vlug over tot het verhaal over de republiek van Weimar. Voorwaar een ingewikkelde kwestie die aan de hand van passend beeldmateriaal en een degelijke analyse toch enigszins kon verstaan worden.

De periode van de Weimarerrepubliek was een kort lot beschoren, deze eerste Duitse democratie werd in 1919 uitgeroepen in Weimar en duurde tot 1933, het jaar van de machtsovername door Adolf Hitler.

De directe gevolgen van de capitulatie in de Eerste Wereldoorlog, het ontstaan van de Republiek, de eerste samenstelling en de vele moeilijkheden die de republiek gekend heeft werden op bevattelijke wijze uitgelegd.

Enige aandacht werd tenslotte ook geschonken aan de kunstuitingen tijdens de Weimarerrepubliek met o.a. Otto Dix en George Grosz.

Een muzikale wandeling door Weimar met Bart Madou (30-10-2016)

De wandeling startte op de Platz der Demokratie waar er een standbeeld staat van Johann Sebastian Bach. Als 18 jarige was Weimar zijn eerste echte werkplek, hij verbleef zes maand in 1703, maar via Arnstadt en Muhlhausen kwam hij 1708 opnieuw in Weimar om er 9 jaar te blijven, eerst als hoforganist en vanaf 17014 als concertmeester.

Via an Frauenplan, waar Goethe gewoond heeft, trokken we naar het oude kerkhof waar onder meer Johann Nepomuk Hummel begraven ligt. Hummel was een zeer verdienstelijk en bijzonder virtuoos pia-

nist, in 1819 werd hij Kapellmeister in Weimar en bleef dat tot 1833, het jaar van zijn dood.

Maar de bijzonderste componist die voor langere tijd in Weimar verbleef was ongetwijfeld Franz Liszt. Van 1848 tot 1861 woonde hij in de Altenburg, vlak buiten de stad? Tijdens zijn verblijf in Weimar had Liszt een ware explosie van creativiteit, veel van zijn belangrijkste composities zagen daar het licht: zijn beroemde pianosonate in si klein, zijn symfonische gedichten, waarvan Les Préludes allicht het bekendste is, zijn Faust-symfonie en vele andere werken.

Als laatste van de echte muzikale Weimarers dienen we Richard Strauss te vermelden. Hij was er dirigent van de Staatskapelle Weimar van 1889 tot 1894.

En ja, de Dreigroschenoper van Kurt Weill speelt zich eigenlijk ook af in Weimar.

Uitstap Borgerhout (12-11-2016)

De eerste winterkoude, maar gelukkig bleef alles droog die dag. Met 24 deelnemers trokken we eerst (na 2.15 u. reisplezier weliswaar) naar de Roma. Een avontuurlijke tocht langs gangen, steile trappen, in de coulissen, op de zolder... Maar zeker de moeite, met dank aan mevrouw onze gids trouwens.

Vandaar te voet naar 't Fonteintje een - jawel - Marokkaans restaurantje dat amper die hongerige (en dorstige) meute aankon. Na de muntthee trokken wij op weg naar de tentoonstellingsruimte van Sam Dillemans, en dat via het standbeeld

van Julien Schoenaerts en Troubleyn, de werkplek van Jan Fabre.

Maar dan Dillemans: wat een meesterschap! Wat een expressie! Wat kracht in zijn doeken! Een heerlijk kunstenaar die je uren zou kunnen bekijken, alleen... er stond nog veel op het programma: een wandeling door het kleurrijke en gekleurde Borgerhout, de Offerandestraat om via het Conicksplein en de bibliotheek Permeke terecht te komen in de Chinese wijk. Een kort bezoekje aan de Sun Wah en de Criée markt deed ons even in China wanen.

We kregen er niet genoeg van of beter de reisleiders kregen er niet genoeg want ze zeulden ons nog mee naar de 'Peperbus' oftewel de neo-romaanse kerk Sint Jan de Evangelist, ook daar een korte rondleiding door een enthousiaste mevrouw de gids.

Gelukkig lag Bar Leon vlak om de hoek, zodat we daar onze reuzendorst konden lessen, de meeste met een Chimay van het Vat. Op het programma stond nog de Cogels-Osylei, maar het late uur en de duis-

tennis (en de vermoeide leden) zorgden ervoor dat dit luik naar een latere datum werd uitgesteld.

Roland Ranson over Johann Wolfgang Goethe (13-11-2016)

De derde lezing in de reeks over de cultuurstad Weimar behandelde niemand minder dan Johann Wolfgang Goethe. Opnieuw konden we rekenen op de eruditie en de vlotte verteltrant van Roland. Een zeer boeiend en zeer gevarieerd leven dat zo'n 83 jaar besloeg in anderhalf uur er door draaien... Faut le faire, en Roland deed het met verve.

Vooraf de literaire creaties - zijn Werther, Faust, Wilhelm Meisters leerjaren, Natuurlijke verwantschap, zijn Italiaanse reis - kregen terecht veel aandacht, maar ook zijn relaties met zijn collega's en andere beroemdheden zoals Beethoven waren interessant. Zijn nauwelijks op twee handen te tellen verliefdheden, daar kan je als je het over Goethe hebt niet aan voorbij.

Maar Goethe beoefende ook de wetenschappen van zijn tijd, ook al konden zijn stellingen de toenmalige wetenschappers weinig bekoren. Een bijzondere vriendschap was uiteraard deze met de veel jongere Friedrich Schiller, erg diep werd er niet op ingegaan gezien Schiller in een aparte lezing wordt behandeld.

Naast al deze biografische informatie konden we ook van enkele gedichten van Goethe genieten. We hoorden zelfs twee mooie liederen van Schubert op tekst van Goethe: Heidenröslein en Erlkönig.

Luc Verpoest over Henry Van de Velde (27-11-2016)

De vierde lezing in de reeks over de cultuurstad Weimar ging over de Belgische kunstenaar en architect Henry Van de Velde die als 39-jarige in 1902 en daar van meet af aan een belangrijke rol vervulde. Van de Velde, die een all-round kunstenaar was, negeerde de grenzen tussen kunst en sierkunst en gaf praktisch voor elk gebied van het leven vorm aan objecten. Maar in Weimar is hij bovenal bekend geworden omwille van zijn bouwwerken. Luc Verpoest, een autoriteit op het vlak van laat 19de-eeuwse en vroeg 20de-eeuwse architectuur, gaf ons een ruim inzicht in het werk van Van de Velde in en om Weimar. Zo konden we kennis maken met zijn eigen woning aan de Belvédère-allee, het Haus Hohe Pappeln, waar hij met zijn vrouw en vijf kinderen woonde.

Verder was er de Kunstgewerbeschule met zijn karakteristieke hoefijzervormige voorgevel. Interessant en mooi is ook het hoofdgebouw van de Bauhaus Universiteit, het zogenaamde Henry-van-de-Velde-gebouw was in 1919 de oprichtingsplaats van het Bauhaus.

Elisabeth Nietzsche, zus van, mag beschouwd worden als één van de felste bewonderaars van Van de Velde, vooral zij zorgde ervoor dat hij in Weimar terecht kwam. Zo verbouwde hij Villa Silberblick, het latere Nietzsche-archief.

Behalve gebouwen ontwierp Van de Velde eveneens monumenten, zo kennen we in Weimar het familiegraf van Karl Koetschau, de directeur van het Groothertogelijk museum en het Goethe-Nationalmuseum.

De talrijke aanwezigen kunnen beslist terug blikken op een aangename en heel leerrijke voormiddag.

Roland Ranson over Friedrich (von) Schiller (11-12-2016)

Zo, met een stevige lezing over Friedrich Schiller hebben wij de mooie Cultuurstad Weimar verlaten. Het bilan is bijzonder positief: iedereen wil naar Weimar! Voor Goethe, Liszt en ja ook voor Schiller, hoewel deze laatste wel het minst lang in Weimar verbleven heeft.

Roland Ranson behandelde heel gestructureerd leven en werk van Schiller, met speciale aandacht voor enkele van zijn bekendste werken, de toneelspelen *Die Räuber*, *Don Karlos*, *Fiesco*, *Wallenstein* en zijn historische geschriften zoals *Geschichte des dreißigjährigen Krieges*. Ook zijn

ballades en gedichten kwamen ter sprake. Zo mochten wij luisteren naar wellicht zijn bekendste gedicht, de *Ode an die Freude*. Daar hoorde vanzelfsprekend een fragment uit de koorfinale van Beethovens *Negende* bij.

De filosoof-estheet Schiller werd niet vergeten en uiteraard zijn vriendschap met dit andere literaire monument: Johann Wolfgang Goethe, een vriendschap die in het begin allesbehalve spontaan en hartelijk was. Maar beide grote geesten erkenden al vlug elkaanders kwaliteiten en werden zo een onafscheidelijk duo.

Schiller, minder fortuinlijk dan Goethe, stierf op de leeftijd van 45 jaar en hij werd net als Mozart in een massagraf begraven om later weer opgegraven te worden en om bijgezet te worden in de *Fürstengrub* naast Goethe. DNA-onderzoek uit het begin van de 21ste eeuw toonde echter aan dat er in de kist stoffelijke resten van 3 verschillende per-

sonen bewaard werden, maar niet van Schiller. De kist staat er nog altijd, maar is nu leeg.

Koen Stassijns en Nathalie Bosch met Veerman (16-12-2016)

Een heerlijke hommage aan Emile Verhaeren is het geworden. Koen Stassijns, vertaler, die met zijn prachtige stem gedichten van Verhaeren voorleest, tussendoor ook een beetje over diens leven vertelt.

Zijn jeugdjaren in Sint-Amands, zijn jongensjaren in de Jezuïetencolleges te Brussel en Gent, zijn opleiding in de rechten, zijn stage bij de literaire advocaat Edmond Picard, zijn kennissenkring - al die kunstenaars: Ensor, Van Rysselberghe, enz, - zijn huwelijk met de kunstenaar Marthe Massin, zijn vriendschap met het

Belgische koningspaar en zijn onverkwikkelijke anti-Duitse houding tijdens WO I.

En Stassijns leest fragmenten uit Verhaerens gedichten: De Veerman, De koeherderin, Vlaamse Kunst, De molen, Opdat niets van onze omhelzing zou ontgaan, De Schelde...

Nathalie Bosch die met een dwarsfluit de poëzie heel natuurlijk en gepast omspeelt en dat alles in een het mooie kader van de gerestaurerde Brouwerij De Leeuw te Aartrijke.

Een mooie afsluiting van ons 2de lustrum.

Te beleven

door Bart Madou

Zoals jullie al gemerkt hebben is het jaarprogramma voor 2017 al uit. Hert belooft weer een schitterend culturele en literair jaar te worden met namen als Poesjkin, Boelgakov, Lucretius, Vergilius, Ovidius, Luther, Montaigne, Michon en Rainer Maria Rilke!

We starten ons 11de jaar met twee Russische schrijvers van formaat resp. iemand van voor het duo Tolstoï-Dostojewski en iemand van na dit duo: Aleksandr Poesjkin en Michail Boelgakov.

Van Poesjkin (1799-1837) is vooral zijn zinloze al te vroege dood in een duel bekend, maar als schrijver van o.m. Eugen Onegin en Schoppenvrouw, beide door Tchaikowsky omgetoverd tot genietbare opera's, en het lange gedicht De bronzen Ruiters, behoort hij beslist

tot de fine fleur van de Russische letteren. Hij was ook een begenadigd toneelacteur: De stenen gast (over Don Juan), Mozart en Salieri (dit was de basis voor Milos Formans beroemde film Amadeus uit 1984) en vooral Boris Godoenov (Modest Moessorgski maakte er een opera van) zijn wel zijn bekendste drama's.

Professor Emmanuel Waegemans, auteur van het lijvige naslagwerk 'Geschiedenis van de Russische literatuur' (478 p.) is ongetwijfeld de geschikte persoon om ons kennis te laten maken met leven en werk van Poesjkin op **zondag 29 januari ek. om 11 u.** in de Bibliotheek van Zedelgem.

Op **zondag 19 februari 2017 om 11 u.** zien we prof. Waegemans terug in de bibliotheek van Zedelgem. Hij vergast ons op een lezing over de 20-eeuwse romancier Michail Boelgakov (1891-1940) die met De meester en Margarita een onvergetelijke klassieker schreef.

Volgens de leiders van de toenmalige Sovjet-Unie was hij een dissident en reactionair. Toch schreef hij in 1930 een brief naar de regering waarin hij stipuleerde dat hij 'in tien jaar schrijverschap, 301 artikelen over hem in de Sovjetpers had gelezen, "waaronder: lovend - 3, vijandig-beledigend - 298"' en voegde hij er verder (in hoofdletters aan toe) "'Ik vraag de regering van de USSR om mij dringend op te dragen de grenzen van de USSR te verlaten in gezelschap van mijn vrouw Ljoebov Jevgenjevna Boelgakova".

Er bestaan elegantere methoden om je doodvonnis te tekenen.

Het ontstaan van De meester en Margarita verliep niet van een leien dakje, Het hoofdthema ervan is echter de relatie tussen de schrijver en de maatschappij. Het grote idee daarbij is dat de literatuur van wezenlijk belang is in het leven. Intussen werd de roman meermaals verfilmd, er bestaat ook een x-delige TV-reeks van en een musical.

Als voorbereiding op deze lezing is er een leesgroep gepland. We bespreken dan De meester en Margarita op **31 januari om 10 u.** in de bibliotheek. Wie wil meelesen en nog een boek wenst laat dat liefst zo gauw mogelijk weten.

Op **23 februari om 20 u.** vertonen we ook één van de verfilmde versies van De Meester en Margarita.

In maart start Yanick Maes met een reeks over 'Het Romeinse epos: mens, wereld en geschiedenis'. Daarin worden de drie grote epische gedichten uit de periode 50 voor Chr - 10 na Chr behandeld. Naast Lucretius, ook Vergilius' Aeneis, en Ovidius' Metamorfoses. De eerste

lezing, 'Wabi-Sabi voor Romeinen?' gaat over Lucretius' De Natuur van de dingen'. Deze lezing gaat door op **zondag 2 april 2017 om 11 u.** in het Gemeentehuis van Loppem.

Vooraf echter, op **12 maart 2017 om 11 u.**, ook in het Gemeentehuis van Loppem, zal Riet Vanhaecke ons overtuigen dat Latijn niet zo'n dode taal als wordt beweerd, meer zelfs wij spreken meer Latijn dan wij vermoeden.

Waarheid & herinnering

Avanti, Wies!

door Johan Debruyne

Sinds enige tijd zet ze geen stap meer buiten de deur. Niet eens een stap-je. Ze nam altijd al korte (vinnige) stapjes. Perfect synchroon, lichtjes naar links en dan meteen weer naar rechts nijgend, maar toch gedecideerd op haar doel af. Die stapjes namen in vaart - nooit in grootte of lengte - behoorlijk toe wanneer haar echtgenoot, mijn broer, nog maar eens was blijven hangen. Met grote regelmaat immers zocht hij het ouderlijke huis op en dan was er geen kruid tegen gewassen: de meest banale uitvluchten (alsof de aanwezigen half debiel waren) rolden schaamteloos van tussen zijn lippen om toch maar "even" langs te lopen in het gezellig café naast de deur. In Den Groten Hert, heette het etablissement toen nog. Omdat hij veel mensen kende en zelfs hondjes met een hoedje op zou hebben aangesproken, durfde deze "feinte", om een basketbalterm te gebruiken, al eens behoorlijk lang uitpakken.

Wanneer het haar iets te gortig (te laat/lang, dus) werd en ze wellicht geen zin had om de avond met het doorgaans weliswaar weinig kwalijk gebral van een licht beschonken echtgenoot verder te zetten, greep ze resoluut in: zonder er een woord aan te verspillen veerde ze op en ging ze duidelijk maken dat het tijd was om op te stappen. Een vreemd beeld: grote straat, de Langestraat, een immens café, een klein gekweld dametje, met ogen die vuur schoten.

Niet dat ze bazig was, maar als kleuterleidster schiet je met zo'n blik al aardig op en op die momenten zag je een beetje de kleuterleidster in haar. Wie weet had ze nog voorbereidingen te maken? Hier werd nooit iets over gezegd. Alsof het niet belangrijk was. Wies cijferde zich dus weg, tot de maat vol was. Af en toe vroeg ze ons wel om

pakweg lege kaasdoosjes te sparen. Of het binnenkarton van een rol toilet papier.

Het was irriterend en eigenlijk best lachwekkend tegelijk. Je moet weten: mijn broer was koppen groter dan zij. Een beer van een vent, met een hart van koekebrood, met een strootje te verleiden. Maar als ze vond dat het tijd was, dan ging ze. En hij? Hij volgde gedwee.

Zijn hele, te korte (hij stierf op z'n 60ste) leven bestond uit onderhandelen, praten, tafelen en met grote regelmaat van zijn fiets springen en die ergens tegen een muur stallen. Evenveel "tussenstops" voor een babbel en een frisse pint. Hij was met mensen begaan. Nieuwsgierig ook. Hij bleek voorts aangenaam gezelschap en werd vaak getraakteerd. Op dit vlak mag ik nu ook niet klagen, maar ik hou het op een fractie van zijn aantal locaties en stops, en ik ben geen pinten-drinker. Ik herinner me ook dat, wanneer hij iets dronk, hij meteen om een sigaret schooide. Het merk maakte op zo'n moment helemaal niet uit.

Ze hadden gebouwd in een randgemeente. Daar waar nog een overvloed aan grond beschikbaar was om de huizen met stroken groen te omringen. Sinds zijn dood woont ze er alleen. Hij was vaak onderweg. Wat moet hij de stad en de mensen gemist hebben! Maar goed, in die tijd - de jaren 60 - begon men vroeg met bouwen, doorgaans in de rand, er werd amper gereisd en vaker bij moeder gegeten. Daar was het ook altijd gezellig en druk. De straat van zijn jeugd was leuk en volks en er was altijd wat te doen. Je kende er ook iedereen en was overal welkom. Vandaag zie ik nog zelden een open voordeur.

Toen ik zelf het ouderlijk huis had verlaten, kwam hij eens in een licht beschonken toestand langs. Mijn vrouw en ik waren bewust in de stad blijven wonen en aan het eind van onze straat was er een boogbrug. Na nog een laatste glas reed hij huiswaarts. Wellicht. We begrepen niet hoe hij heelhuids op z'n fiets was gesukkeld en het begin van zijn rit naar de rand van de stad was niet om aan te zien. Het was diletantisch surplacen. Maar eens zijn sterke lichaam de fiets op snelheid had gekregen, reed hij als bij wonder kaarsrecht. Toen hij aanstalten maakte om te vertrekken, vreesden we wel dat hij die brug nooit over zou geraken.

Ik moet aan ze denken - doe ik wel vaker -, omdat ik vanmorgen in de krant iets las over "Avanti Brugge". We hadden in Brugge ooit een basketbalteam dat tot de absolute top van het land behoorde. Als puber volgde ik de steile opgang van het team. Ze speelden toen nog buiten, in De Groene Poorte. Ik herinner me de spannende wedstrijden tussen Ieper en Brugge. Tussen Avanti en Athlon, dus. Of nog: tussen Thom Duff en Terry Kunze. De eerste geïmporteerde Amerikaanse spelers waren toen allesbepalend voor de resultaten.

De Groene Poorte was zijn tweede thuis, zeg maar. Hij was graag onder mensen, had bij de Frères zelf basketbal gespeeld, dus was het niet onlogisch dat hij ook bestuurslid werd. Wat later werd in zaal gespeeld. Elke thuiswedstrijd werd een unieke beleving. En Wies ging mee. Een thuismatch van Avanti zou ze voor geen geld ter wereld hebben willen missen. Ik zie haar nog naar haar vaste (houten) tribu-nestek stappen. Rij één.

Jammer dat ze na zijn te vroege dood niet een beetje verder op dat elan is doorgegaan. Wat later is Avanti voor de bijl gegaan. De vereniging had bekwame voorzitters die er ooit de brui aan gaven. De voorzitter die de doodstrijd van het team probeerde af te wenden of te rekken, was helaas niet uit hetzelfde hout gesneden. Maar toch respect!

Het was de hele week uitkijken naar het sportieve weekend. Voor mij was er vooral Voetbal Club Brugge, maar in de basketbalhoogdagen zeker ook Avanti. Een paar duizend mensen in een zaal, dat resulteert in een onnavolgbare sfeer! Het waren ook economische groeitijden. Voor het team stond steevast de naam van de sponsor. Imperial Avanti Brugge, weet ik nog. Toen werd de club gesponsord door een fabrikant van... salami's. Toen ik tijdens de weekends al eens op hun dochtertje paste, lag altijd een "imperiale" salami (koelkast) binnen handbereik. Het koelmeubel, dat de worst maar net kon bevatten, was een culinaire trekpleister waar ik met al te grote regelmaat op afstapte. Er werden ook eens met regelmaat groene plastic dinosauriers in het publiek gegooid. Opblaasbare beesten. De meest royale geldschietter was op dat moment een petroleummagnaat. En toen Racing Mechelen, lang dé ploeg van het land, Maes Pils Mechelen werd, keek niemand verrast op.

Ik weet niet precies welke taak mijn broer er vervulde, maar ik herinner me dat hij met regelmaat naar de luchthaven van Zaventem moest om een Amerikaanse (mogelijke) aanwinst op te halen. Hij diste dan verhalen op over hoe ze zich in zijn auto wurmden en over de maat van hun baskets. Die passeerde altijd moeiteloos de 50. De bonken die hij naar Brugge bracht waren dan ook altijd minstens twee meter groot.

Ik herinner me zo veel mooie momenten, maar beperk me tot de super efficiënte bonenstaak Mark Brown, de haarzuivere shots (pas lang na hun carrière driepunters) van Thom Duff en Rick Katherman, de valse trage, rosse O'Brien, en de "kleinste" Amerikaan die ooit werd aangeworven en voor ongekende sensatie zorgde: Mark Sibley. Natuurlijk vergeet ik ook Ted Suski, Imre Nyitrai, Etienne Dermaut, Patrick Delvinquière en Fons De Clerck niet. Deze laatste hield er een heel bizarre, handige, effectvolle haakworp op na. Het waren reuzen naar wie je als jongetje ook figuurlijk opkeek. Spelers ook die jaren-

lang voor hetzelfde team uitkwamen. Basket was nog een beetje "familie". Er waren voorts ondermeer nog het nationale fenomeen Steveniers, de ingebakken elegantie van spelmaker "Gibbe" Ibens (Pitzemburg) en de onderhands scorende Korac (Standard).

Maar goed, met Avanti verloor ze ook haar man. Ze bleef (te) vaak binnen, maar kon nog intens genieten van sport op televisie. Vandaag, vele jaren later, een paar zware ziektes en valpartijen verder, is dat allemaal behoorlijk minder geworden. In aanvang deed ze nog zelf haar boodschappen. Naar de overkant van de stille straat in die stille rand: naar "Marcel en Fabienne", ooit vanuit de stad geëmigreed. Ik dacht toen soms aan haar. Bezorgd. Van huis tot groente en ander lekkers: amper tweehonderd meter, maar toch.

Vandaag blijft haar deur doorgaans dicht. Alles wordt aan huis bezorgd. Alleen wie haar dierbaar is komt er in. Het is haar keuze om zo het leven te leiden. Geen vlieg doet ze kwaad. Hoe het met de familie gaat, dat vertelt vooral de telefoon. Aan Robert dacht en denk ik wel eens als Club Brugge zijn thuiswedstrijden speelt. Hij ligt begraven in de schaduw van het Jan Breydel stadion. In aanvang had ik moeite met het respectloos gedaver en het letterlijk gezeik doorheen de haag die het stadion van de begraafplaats scheidt. Vandaag durf ik al hopen dat hij meegeniet wanneer Club scoort en wint. Hoe dicht kunnen vreugde en verdriet, leven en dood bij elkaar liggen?

Horen, zien en schrijven

"Het is daar in intellectueel opzicht een woestenij [...] de inwoners van Dresden zijn door de bank genomen een onnozel, bekrompen, onuitstaanbaar volkje, waarbij je je nooit lekker voelt. Ze slepen zich voort in zelfzuchtige toestanden en de vrije, edele mens verdwijnt helemaal onder de hongerende staatsburger."

Friedrich Schiller aan Charlotte en Karoline von Lengefeld

geheimzinnige code

vroeg uit de veren
ben je alleen: geen stem
aan de overkant

je waant je koning van het land,
een vadsige koning die zijn zetel
niet verlaat alvorens hij heeft geschreven

en je wacht op een teken van leven:
een lezer die het geheim
van je code ontcijfert en antwoordt

misschien met een even geheimzinnig
bericht want een gedicht wordt minstens
tweemaal geschreven: door dichter en lezer

het is nog vroeg: de bode kan komen
en legt dan zijn brief voor je klaar,
mogelijk een beeld uit z'n dromen

voorlopig blijf je alleen terwijl
de anderen slapen: de koning wacht
op onderdanen, prinselijke geesten
die hem verstaan

Staf de Wilde

Chapeau!

door Marie-Rose D'haese

Elena Ferrante: slotbeschouwing

Aandachtige lezer van Toverberg: gegroet.

In ons voorjaarsnummer onderhield ik jullie omstandig over de eerste twee delen van de Napolitaanse romans van Elena Ferrante. Toen wist nog niemand wie achter dit pseudoniem schuilging, nu naar het schijnt wel, maar wie maalt erom, tenzij de auteur zelf die zich serieus gepakt moet voelen door een onderzoeksjournalist die in haar privépapieren heeft gerommeld en op basis van vergelijkend cijfermateriaal tot de conclusie kwam dat Ferrante waarschijnlijk een in Rome werkende vertaalster is.

Het is hier nu niet meer mijn bedoeling om omstandig te spreken over de delen 3 en 4, ik heb de laatste tijd al te veel pagina's van onze periodiek volgeschreven.

Ik zeg maar kort iets over de inhoud en wijd dan liever een algemene beschouwing aan wat deze boeken voor mij betekenen.

De titel van het derde deel is *Storia di chi fugge e di chi resta* (Wie vlucht en wie blijft) en verscheen in het Italiaans in 2013.

Het laatste deel heet: *Storia della bambina perduta* (Het verhaal van het verloren kind.)

Beide vertalingen kwamen uit in 2016. (Ev. uitgeverij vermelden)

Deel drie gaat over de jongvolwassenheid van alle personages, hun trouwen en scheiden, het krijgen van kinderen, het sterven van familie, vrienden, kennissen.

De achtergrond is het Italië en vooral het Napels van de jaren 60-80. Woelige jaren dus.

Het thema van de verdwijning, het oplossen komt regelmatig terug: herinner u dat de reeks begint met de spoorloze verdwijning van het hoofdpersonage Lila.

In deel drie is ze nog zeer aanwezig in de wijk in Napels, waar ze een niet geringe prijs betaalt voor haar streven naar onafhankelijkheid en persoonlijke integriteit.

Zij is dus diegene die blijft.

Lena verkeert ondertussen in de verfijnde intellectuele en politieke kringen van Firenze, waar haar hooggeleerde en doodsaaie echtgenoot een leerstoel bekleedt.

Beide werelden kunnen niet verder van elkaar afstaan.

Dit deel eindigt ermee dat Elena uiteindelijk toch kiest voor haar jeugdliefde, iets waarmee ze zich de hevige woede van haar vriendin op de hals haalt.

De ondertitel van deel 4 is Volwassenheid en ouderdom.

Dat is al confronterend voor mij, omdat ik ondertussen al een paar jaar ouder ben dan de personages en mij absoluut niet oud voel.

Dit deel is het meest schrijnende: het is shakespeareaans: iedereen gaat dood, of wordt ziek, wordt vermoord of belandt in de gevangenis.

Heftig toch.

Opnieuw is de stad Napels uitdrukkelijk als personage aanwezig.

En waar ik bij het begin van de reeks, zo nieuwsgierig naar was nl. wat er met Lila gebeurd zou zijn, krijgt natuurlijk geen antwoord, maar de gebeurtenissen rond haar worden zo omstandig uitgewerkt, dat je het antwoord zelf wel kan bedenken of dat het feitelijk onbelangrijk is geworden.

In mijn vorige bespreking heb ik al eens het woord eerlijkheid gebruikt.

Ik wil dat hier opnieuw doen, omdat dat volgens mij de eigenschap is waardoor ik mij zo aangetrokken voel tot deze romans.

Je krijgt een verteller, die een even grote rol in het verhaal speelt als het andere hoofdpersonage, maar die absoluut niet beter of sympathieker wordt voorgesteld dan haar tegenhanger.

De rotzooi in het leven van Lila dient op geen enkele manier om de keuzes van Lena beter te laten uitkomen.

Hoewel Lena zich lijkt te hebben ontworsteld aan een primitief gezinsmilieu en een succesvolle schrijver is geworden, blijft ze evengoed onderworpen aan haar condition humaine als Lila die haar gewelddadige en corrumperende Napolitaanse omgeving nooit is uit geweest.

Als lezer kijk je naar beide vrouwen, en je kan je moeiteloos met beiden identificeren, hoewel hun levenspaden langs zulke verschillende lijnen verlopen.

Je zou denken dat het makkelijker is sympathie voor de succesrijke Lena op te brengen en je afkeuring op Lila te projecteren, maar het feit is dat het op een zodanige manier ge- en beschreven is dat je de beweegredenen, het gedrag, de stommiteiten van beiden kunt begrijpen, daarom niet goedkeuren, maar wel begrijpen. Het is alsof het maar om één personage gaat, hoe verschillend beide vrouwen ook zijn, toch lijken ze als het ware inwisselbaar.

Ik vind het zeer leerrijke romans: veel meer dan in gelijk welke discussie over het nature-nature-principe, laten ze je stilstaan bij de vraag: zou ikzelf hier handelen als een Lila, of als een Lena: de personages zijn archetypes geworden.

Zeker deel 4 is bovendien een bevestiging van een van mijn idee-fixe, nl. dat men met een verliefde vrouw kan doen wat men wil. Je ziet dat hier onder je ogen gebeuren, zeker met Lena, je zou haar willen toeschreeuwen haar verstand te gebruiken, maar je weet dat het zinloos is.

Het zegt veel over hoe wij gedomineerd worden door onze hormonen en klieren, onze lust en drift, onze behoefte aan bescherming en erkenning. Daarbij past natuurlijk het onder de loep nemen van de man in de liefdesrelaties en vooral de man die het met de huwelijksmoraal niet zo nauw neemt: welk effect heeft dat op zijn geliefde(n) en vooral op zijn kinderen, die tenslotte niets in de pap te brokken hebben maar die wel gedeeltelijk bepaald worden door de keuzes die hun vaders en moeders maken.

Lila en Lena komen zichzelf tegen in hun kinderen, maar onmiddellijk roept dit vragen op naar de verhouding tot onze eigen kinderen. Wat is een goede opvoeding voor ons nageslacht? De vraag wordt gesteld naar de verantwoordelijkheid van de vader, de vader die door zijn vrouw verlaten wordt en de vader die zijn gezin verlaat.

Waanzin komt aan bod, of toch tenminste het verlies van het zelf, en hoe het uitkramen van wartaal geen reden is voor de ene om niet meer te proberen om door te dringen tot de andere. Het belang van het langdurig en zorgvuldig luisteren.

Er is al veel geschreven over rouw en rouwen, over wat er kan gebeuren als men een kind verliest. Maar in romanvorm kan men dit zeer

gedetailleerd uitwerken en dat gebeurt hier ook op hartverscheurende wijze.

De auteur verwerkt niet alleen de politieke gebeurtenissen van die jaren in haar boeken, maar ook de maatschappelijke en technologische trends die voor ons nu zo ingeburgerd zijn, dat wij er nauwelijks nog bij stilstaan.

Zo laat ze Lila mee aan de basis liggen van de opkomst van de eerste computers.

Deze romans vermijden elk cliché: ze zijn direct, nieuw, indringend, beklijvend.

Valt er niks negatiefs te zeggen?

Toch wel: hier en daar vond ik het verhaal inzakken, kreeg ik zelfs het gevoel in een veredeld stationsromannetje te zijn terechtgekomen.

Maar ik stel vast dat ik altijd weer doorlas, het niet kon laten rusten, wou weten hoe het verder zou gaan.

Deze Napolitaanse tetralogie is naar mijn mening zeker zeer leeswaardig: ik kan ze jullie warm aanbevelen.

Een selectieve zelfbiografie van Z tot A

door Bart Madou

Elk trimester een stukje eigen biografie. In elke aflevering staat er één (ding)woord centraal, een woord dat mij ooit dierbaar was. Maar ook telkens de naam van drie kunstenaars: een auteur, een componist en een beeldend kunstenaar. Verder bespreek ik nog een locatie die ik in het verleden gekoesterd heb. Allemaal volgens de letters van het alfabet, maar dan van Z tot A, ditmaal de H.

H

Hoop (en vertroosting)

Als er één aria is die vertroosting en hoop biedt op een nieuw leven dan is het wel 'Erbarme dich' uit Bachs Mattheuspassie. De hoop die doet leven? Nja, maar voor mij eerder nog de kleine hoop, la petite espérance van Charles Péguy, zoals hij die beschrijft in een boekje uit 1912: *Le Mystère des Saints Innocents*, overigens in 1946 op muziek gezet door Henry Barraud (1900-1997) maar helaas nergens meer te vinden.

Nu pas valt het mij op hoe anders en subtieler de Fransen sommige begrippen benaderen. Wij spreken van de onnozele kinderen, wat toch een wat onnozele en kinderachtige connotatie heeft, zij spreken over de onschuldige heiligen, les saints innocents, waarmee je een flinke sprong buiten het profane van die kinderen maakt, enfin, dit even terzijde.

Het boekje begint op een ontwapende manier, bijna 50 jaar geleden heb ik die tekst ontdekt, uit het oog verloren en dank zij internet weer in een antiquariaat gevonden, maar het is mij te doen om die eerste zinnen, luister maar eens (ik laat ze in het Frans staan, het zijn heel eenvoudige woorden, grootse dingen hebben geen dure woorden nodig) :

*'Je suis dit Dieu, Maître des Trois Vertus.
La Foi est une épouse fidèle.
La Charité est une mère ardente.
Mais l'espérance est une toute petite fille.*

Je suis dit Dieu, le Maître des Trois Vertus.

*La Foi est celle qui tient bon dans les siècles des siècles.
La Charité est celle qui se donne dans les siècles des siècles.
Mais ma petite espérance est celle qui se lève tous les matins.*

Je suis dit Dieu, le Seigneur des Trois Vertus.

*La Foi est celle qui est tendue dans les siècles des siècles.
La Charité est celle qui détend dans les siècles des siècles.
Mais ma petite espérance est celle qui tous les matins nous donne le bonjour.*

Je suis dit Dieu, le Seigneur des Trois Vertus.

*La Foi est un soldat, c'est un capitaine qui défend une forteresse,
Un ville du roi,
Aux marches de Gascogne, aux marches de Lorraine.
La Charité est un médecin, c'est une petite sœur des pauvres,
Qui soigne les malades, qui soigne les blessés,
Les pauvres du rois
Aux marches de Gascogne, aux marches de Lorraine.
Mais ma petite espérance est celle qui dit bonjour au pauvre et à l'orphelin.*

Je suis dit Dieu, le Seigneur des Trois Vertus.

*La Foi est une église, c'est une cathédrale enracinée au sol de France.
La Charité est un hôpital, un hôtel-Dieu qui ramasse toutes les mi-
sères du monde.*

Mais sans l'espérance, tout ça ne serait qu'un cimetière.

Je suis dit Dieu, le Seigneur des Trois Vertus.'

Enzovoort, enzovoort... ik schrik ervan dat ik nu al meer dan twee bladzijden overgeschreven heb, het was nochtans mijn bedoeling om enkel de eerste zinnen op papier te zetten. Wel kijk, nooit heb ik een mooiere ode aan de hoop gehoord dan hier bij Péguy of bij Bach, erbarme dich...

Alle ware kunst is hoop, is vertroosting. Mocht die hoop, die kleine hoop bij alle mensen kiemen!

Kwamen ook in aanmerking: Himiko, Humanisme, Hooglied, Hamlet, Herz und Mund und Tat und Leben

Hölderlin

En dan vooral Hyperion en dat enig mooie (het mooiste?) gedicht: Hälfte des Lebens (*Vertaling Erik Derycke / Geert van Istendael*).

Hälfte des Lebens

Mit gelben Birnen hängen
Und voll mit wilden Rosen
Das Land in den See,
Ihr holden Schwäne,
Und trunken von Küssen
Tunkt ihr das Haupt
Ins heilignüchterne Wasser.

Weh mir, wo nehm' ich, wenn
Es Winter ist, die Blumen, und wo
Den Sonnenschein,
Und Schatten der Erde?
Die Mauern stehn
Sprachlos und kalt, im Winde
Klirren die Fahnen.

Halfweg het Leven

*Met gele peren neigt
en vol van wilde rozen
het land naar het meer,
gij lieve zwanen,
en dronken van kussen
doopt gij het hoofd
in het heilignuchtere water.*

*Wee mij, waar haal ik, als
het winter is, de bloemen, en waar
de zonneschijn,
en schaduw van de aarde?
De muren staan
sprakeloos en koud, in de wind
knarsen de weerhanen.*

Hölderlin schreef het in 1803, waarlijk bijna in de helft van zijn leven, hij was toen 33 jaar oud, ook al weten wij niet in hoeverre hij zich bewust geweest is van zijn tweede levenshelft. Trouwens de waanzin

waaraan hij ten prooi viel was al begonnen toen hij dit gedicht schreef. Hölderlin stierf in 1843 in Tübingen, in zijn toren aan de Neckar, waar hij 36 jaar lang beroofd van zijn zinnen – al is men dat niet zo zeker – gewoond heeft. Hij ligt begraven op het oude kerkhof, zijn graf is verscholen tussen vele dicht op elkaar gepakte graven. Daar heb ik, wellicht al in mijn tweede levenshelft, 'Hälfte des Lebens' gepreveld. De zon stond hoog aan de azuren hemel en de rest was stilte...

Ooit las ik ergens: ‚Das Schöne an diesem Gedicht ist: Man kann es verstehen, ohne es zu verstehen‘. Men kan het verstaan zonder het te verstaan, ik zou het niet beter kunnen formuleren. De eerste strofe verwijst duidelijk naar de eerste levenshelft, een mooier landschap kan je je haast niet indenken en wat een tegenstelling met de tweede strofe, de tweede en laatste levenshelft: winter, somber, angst, een klaagzang: wee mij! En de pointe zit vaak in onooglijk kleine woordjes – zoals bij het kleine woordje 'en' in Tristan 'en' Isolde (das kleine Wörtchen „und“), het maakt de geliefden onscheidbaar zelfs tot in de dood. Maar hier is er tweemaal dat woordje 'wo', 'waar' in het begin van die tweede strofe. Waar haal ik de bloemen van de lente, van de zomer, en waar de zonneschijn? „weh“, „wo“, „wenn“, „Winter“: het wemelt van de begin-W's in deze twee zinnen, een viervoudige weelklacht als het ware. De tegenstellingen tussen beide strofen kunnen nauwelijks groter zijn: jeugd-ouderdom, warmte-koude, zomer-winter, het heilige en het donkere. Tussen deze tegenstellingen ligt elk mensenleven gepangd.

Kwamen ook in aanmerking: Hillesum, Hesse, Heine, Homeros

Haydn

En ook hier omwille van twee werken: het tweede celloconcerto (al mag het eerste er ook zijn, resp. Hoboken VIIb: 2 en 1 voor de melomanen) en Die sieben letzten Worte unseres Erlösers am Kreuze (voor de melomanen Hoboken XX/2, al naargelang de bron soms Hoboken III), de fameuze zeven laatste woorden dus. Merkwaardig is dat er zoveel verschillende versies van dat werk bestaan, allemaal van de hand van Haydn. Voor pianoforte, voor strijkkwartet, voor orkest en dat allemaal zonder of met de woorden, gezongen of gesproken, in het Duits (meestal) of in het Latijn. Niet te verwonderen dat er hier nogal wat versies in mijn kast staan (ik durf niet zeggen hoeveel). In feite bestaan de Zeven laatste woorden uit zeven trage sonates (largo, grave, adagio, lento enz.), met een inleiding (Introduzione: maestoso ed adagio) en een kort slotdeel : Il Terremoto –de aardbeving - presto con tutta la forza, met hier de beginwoorden 'Er

ist nichts mehr' en als laatste woorden: 'Das Erdreich, das euch bedeckt / ist ganz mit Blut befleckt'. Bibberwoorden dus en geloof me vrij ook bibbermuziek.

Zoals we weten was het oorspronkelijke werk (orkestversie) bedoeld voor de Santo Rosario-kerk te Cádiz op Goede Vrijdag. De zijwanden en de pilaren van de kerk waren bedekt met zwarte doeken, slechts één grote kandelaar, in het midden van de kerk, verlichtte nauwelijks het interieur. Na de introduzione beklom de bisschop de preekstoel en sprak een van de zeven woorden, die hij dan van een stichtende commentaar voorzag. En dat zeven maal.

Een van de beklijvendste uitvoeringen die ik mocht bijwonen was die met Rudolf Werthen en zijn I Fiamminghi in de begijnhofkerk te Gent. De kerk was die avond enkel met wat kaarsen verlicht en tussen de sonates van Haydn zong Currende (Erik Van Nevel) in plaats van de 7 woorden de responsoria voor Goede Vrijdag van Gesualdo da Venosa. Indrukwekkende sfeer!

Als je nog de moed hebt, leg dan na de Zeven woorden het tweede celloconcert op, het tweede deel, het adagio, is van een engelachtige schoonheid.

Kwamen ook in aanmerking: Händel, Hummel, Hindemith

Hundertwasser

Friedensreich Hundertwasser, met zijn echte naam Friedrich Stowasser, iemand die al vele watertjes doorzwommen heeft, ja misschien wel honderd. De eerste maal dat ik hem in zijn werk ontmoet heb was in Wenen, zo'n dertig jaar geleden, in zijn Hundertwasserhaus, een zeer kleurrijk complex van sociale appartementen, waar geen vloer vlak is en geen stoel gelijk. Het was inderdaad een ontdekking en tevens de aanleiding om mij af te vragen wie is deze man? En niet systematisch, maar toch wat gericht heb ik hem blijven zoeken: Maagdenburg, Darmstadt, het was telkens een kleurrijke en verrassende ontdekking van zijn bouwsels in zijn typische Hans en Grietje-stijl.

Het belette hem niet om heuse appartementen te ontwerpen. Neem nu de zogenaamde Waldspirale in Darmstadt, ik heb er mij geamuseerd maar vooral vol bewondering langs gelopen en er naar staan kijken. Je denkt spontaan aan een sprookjesslot als je er voor staat. 'Farbenfrohe Architektur' heet het ergens. Verdeeld over 12 verdiepingen telt het complex 105 appartementen en geen twee vensters die aan elkaar gelijk zijn, je houdt het niet voor mogelijk. Vanzelfsprekend ontbreekt het groene accent niet: een heuse daktuin slingert zich langs de spiraal tot aan het hoogst gelegen appartement. Hundertwasser was een fenomeen, een ecologische architect, een architectuurfilosoof die ooit de goegemeente schandaliseerde door naakt zijn zienswijze te verdedigen en het rationalisme van de gangbare architectuur te hekelen. Maar voor alles was hij wellicht een dromer van een betere en mooiere wereld. Hundertwasser stierf in 2000 aan boord van een schip ergens op de Stille Oceaan.

Kwamen ook in aanmerking: Holbein

Hannover

In de nasleep van Documenta IX (toen Jan Hoet er curator was) zijn mijn vrouw en ik na Kassel doorgereisd naar het Noorden: Göttingen, Hildesheim, Hannover, Celle, Bremen, Worpswede... De tijd was te kort om hier Hildesheim onder de H te plaatsen, maar de stad is zeker meer dan de moeite waard. Hannover dan, waarover ik weinig meer wist dan dat er zoiets als de Hanover Band bestond (met één n en zetel in Arundel, Sussex), destijds geleid door Roy Goodman, berucht voor zijn supersnelle tempi. Goodman werd trouwens al als twaalfjarige beroemd toen hij de solopartij in Allegri's Miserere (je weet wel met die superhoge knapenstem) voor zijn rekening mocht nemen. Dat was met het koor van Kings College uit Cambridge toen nog onder de leiding van David Willcockx. Wat een tijden, de nostalgie stroomt over

mij heen als ik al die namen hier uit mijn pen cq. toetsenbord zie vloeien.

Hannover de onbekende, maar lang zou dat niet duren. Er bestond daar namelijk een rode draad. Nogal letterlijk, zo bleek. In het centrum van de stad was op het voetpad een slingerende rode streep aangebracht. Je hoefde die maar te volgen en je kwam automatisch langs de voornaamste bezienswaardigheden. Zo ook bij een museum voor moderne kunst, in het Sprengel-museum. Zelfs na Kassel een Ho ho-Erlebnis. Vooral van binnen, want de buitenkant is eerder een streng symmetrisch langwerpige blok, een beetje het tegengestelde van Guggenheim in Bilbao. Maar binnenin echter, viel ik van de ene verbazing in de andere. Of dat nu ook nog zo zou zijn betwijfel ik ten zeerste, maar toen, in 1992, raakte ik maar niet uitgekeken op zoveel nieuws en moois. Ik herinner mij met name die kleine ruimte waar je slechts alleen binnen mocht, volkomen duister eerst en dan een blauwig licht en dan... ja, ik herinner het mij ook niet meer, wel dat het toen een sterke indruk op mij gemaakt heeft. En ja zelfs de leuning van de trap vielen op door hun sobere schoonheid. Nu, ik vrees – ik ben het eigenlijk zeker – dat bij een terugkeer al die Ho's weg zouden blijven. Er waren die dag ook nog enkele heerlijk uurtjes in de Herrenhäuser Gärten, en met name in de Georgengarten. Dit park in Engelse stijl had alles te maken met de herkomst van de Hanover Band en dat omwille van keurvorst George die in 1714 de Engelse troon besteeg als George I.

Kwamen ook in aanmerking: Hildesheim, Heverlee, Heist

Volgende aflevering: G

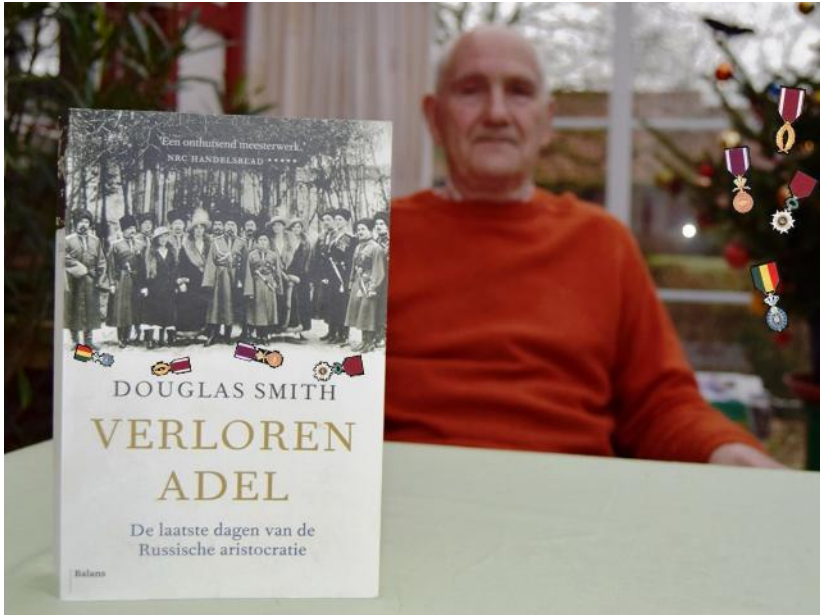
Het favoriete boek van André Van Hevel

VERLOREN ADEL

De laatste dagen van de Russische aristocratie.

door DOUGLAS SMITH

De ondertitel van "Verloren Adel" luidt: "De laatste dagen van de Russische aristocratie" en vat mooi samen waar dit boek over gaat. De oorspronkelijke titel "Former People, The final days of the Russian Aristocracy" beklemtoont nog meer het tragische lot van de Russische edellieden tussen de revoluties van 1917 en de Tweede Wereldoorlog. Een eeuwenoude elite werd vanaf 1917 met bruto geweld onteigend en uitgerangeerd om tenslotte te worden uitgeroeid als non-personen.

Om de tragedie in het juiste perspectief te plaatsen schetst de schrijver Douglas Smith eerst hoe het leven eruit zag vóór de Russische Revoluties. Er waren slechts twee sociale klassen: een kleine, extreem rijke toplaag, de adel, en daarnaast de overgrote meerderheid van de Russen, meestal arme boeren en bezitlozen die tot 1864 nog lijfeigenen waren.

In de toplaag van de adel bevond zich de aristocratie, een 100-tal families met een waanzinnig grote rijkdom aan luxe paleizen en landgoederen.

Ze leefden in een ongekende weelde, met tientallen bedienden en waren eigenaar van schitterende collecties aan kunst en juwelen. Het contrast tussen die twee groepen kon niet groter zijn. Het zal geen verbazing wekken dat dit leven in schril contrast stond met dat van de arme stand die voortdurend te lijden had van honger, koude en ontbering.

Een deel van de Russische adel was er zich goed van bewust dat hen hetzelfde lot wachtte als de Franse koning Louis XVI in 1789, en zoveel anderen waarvan de hoofden rolden onder de terreur van de Franse Revolutie. Maar ze wisten niet wanneer het onvermijdelijke

zou gebeuren en hadden zo'n scenario niet verwacht midden in de Eerste Wereldoorlog.

De gebeurtenissen rondom de Februari- en Oktoberrevolutie in 1917 zijn al vele malen onderwerp van historisch onderzoek geweest, maar wat in dit geval opvalt, is het gebrek aan verzet van de kant van de adel. Een heersende klasse die zo rijk en machtig was, werd schijnbaar kinderlijk eenvoudig aan de kant geschoven. Voor een deel kan dit volgens Smith verklaard worden door de houding van de adel zelf. Het was misschien wel geen defaitistische houding, maar velen hadden wel het gevoel dat het lot dat hen trof een door God opgelegde straf was voor het leed dat ze eeuwenlang aan de gewone Russische bevolking hadden toegebracht. De meesten wachtten dan ook de uitkomst van de gebeurtenissen gespannen maar gelaten af.

Aristocraten waren volgens de bolsjewieken 'giftige slangen', 'tsaristisch tuig', 'ongedierte' dat moest uitgeroeid worden. Het doet denken aan de termen waarmee de nazi's de Joden zouden bestempelen. Joden waren ook 'ongedierte'. Alleen ging het de nazi's om het ras, de communisten keken naar de sociale afkomst, de klasse waartoe men behoorde.

Douglas Smith heeft de lotgevallen van twee grote adellijke families in detail uitgewerkt: de Golitsyns en de Sjeremetjev's. Hun verhaal leest als een horrorstory van vervolging en ontmenselijking. De families worden uit elkaar gerukt en raken ook elkaars spoor bijster als ze op de vlucht slaan, eerst naar veiliger oorden op het platteland, dan naar Siberië en sommigen vluchten uiteindelijk het land uit naar Frankrijk, Italië of de Verenigde Staten. Meestal kunnen ze nauwelijks iets van hun vroeger fortuin meenemen.

Als Stalins Grote Terreur toeslaat belanden de overgebleven edellieden vaak in de goelag of worden ze geëxecuteerd, vaak zonder dat hun familie op de hoogte wordt gebracht. De communistische machthebbers gebruikten daarvoor het eufemisme "*veroordeeld tot verbanning, zonder recht op correspondentie*".

De Russische roman- en toneelschrijver Maxim Gorki (1868-1936), tevens overtuigd socialist en een goede vriend van Stalin, noemde de machtsovername door de bolsjewieken dan ook geen revolutie, maar 'een pogrom van hebzucht, haat en wraak'. Niet alleen de Romanovs, de afgezette tsarenfamilie, werden slachtoffer van de omwenteling. Zo'n twee miljoen adellijke Russen wachtte hetzelfde lot. Het probleem was echter dat met het wegvallen van de oude elite het land bijna onbestuurbaar werd, de adel had immers de politieke, militaire, economische en culturele kennis en bezette alle kaders.

Op pagina 177 van "Verloren Adel" lezen we volgend citaat van Gorki: "*We gaan rechtstreeks af op een totale burgeroorlog en het ziet er naar uit dat het een barbaarse oorlog zal zijn... O, wat is het leven in*

Rusland toch moeilijk! We zijn allemaal zo stom – zo onvoorstelbaar stom.” Maxim Gorki, juli 1918.

Dat “Verloren Adel” geschreven kon worden is te danken aan Sovjet-leider Michail Gorbatsjov, onder wiens bewind de officiële censuur werd opgeheven en de angstcultuur van de communistische dictatuur verdween.

“Verloren Adel” is een adembenemend boek, niet om vrolijk van te worden. Het telt 476 pagina’s verdeeld in 29 hoofdstukken. Het boek is geïllustreerd met talrijke foto's.

Het is geschreven met veel inlevingsvermogen en gevoel voor nuance. Het is niet alleen een dramatisch portret vol wreedheid en wanhoop van de eens zo rijke en machtige aristocratische bovenlaag, maar ook van moed en opofferingsgezindheid.

VERLOREN ADEL ISBN : 9789460031144 Uitgever : Balans
Auteur: Douglas Smith, Amerikaans schrijver en historicus, werkte voor het Amerikaans ministerie van Buitenlandse Zaken in de Sovjet-Unie.

DE LEESGROEP
Openbare Bibliotheek
Zedelgem

De leesgroep Zedelgem las...

door Marie-Claire Devos

**“Al te luide eenzaamheid”
van Bohumil Hrabal**

De Tsjechische schrijver Hrabal bracht zijn jeugd door in een brouwerij. Hij begon rechtenstudies, had verschillende kantoorjobs, maar koos er uiteindelijk voor om vanaf 1954 als arbeider te gaan werken o.a. in een oud papierdepot.

Dit is de achtergrond waarin het hoofdpersonage Hanta al 35 jaar een hydraulische pers bedient. Hij is een eenzame man die jaren tussen het oud papier zit, en een aantal boeken "redt": hij neemt ze mee naar huis of hij leest ze en geeft ze een ereplaats in een baal geperst papier, of bezorgt ze aan enkele "geïnteresseerden". De buitenkant van de papierballen verfraait hij met prachtige kunstreproducties en brengt zo een stukje esthetiek

"letterlijk" naar de buitenwereld. Zelf dreigt hij te worden geplet onder het gewicht van het grote aantal boeken dat hij naar huis meeneemt en in elke kamer tot de nok volstouwt. Hanta is een buitenstaander, maar door al de boeken die hij gered én gelezen heeft, is hij tegen wil en dank uitgegroeid tot filosoof en estheet.

Zigeunermeisjes krijgen in het boek een speciale rol toebedeeld. Het rattenverhaal is voor een goede lezer een duidelijke verwijzing naar het heersende regime.

De relatie tussen Hanta en zijn baas loopt nu niet precies van een leien dakje. Na 35 jaar wordt hij uiteindelijk vervangen door een jongere generatie mannen in hygiënische witte jassen, volgzaam hersenloze volgers van het regime, die absoluut geen "hart" hebben voor de boeken, laat staan voor de inhoud ervan. En zo worden waardevolle boeken en kunstreproducties weer gereduceerd tot waardeloos vuilnis. Hanta kan het niet meer aan...

De oplossing voor dit probleem ligt in de plot aan het einde van het boek. Ik laat het aan de lezer over om dit sublieme einde te ontdekken...

De stijl van Hrabal is niet meteen de gemakkelijkste: de lange, zeer uitgesponnen zinnen, waarin herhalingen weliswaar de sfeer verduidelijken, vragen een serieuze inspanning van de lezer, maar het boek is zo intrigerend dat de meeste van onze lezers bereid waren de stijl op de koop toe te nemen. Een schrijvend boek, maar ook soms humoristisch, en met een duidelijke symboliek: alle meesterwerken van de wereldliteratuur en de kunst komen tenslotte allemaal onder de pletpers van de stalinistische maatschappij terecht. Alle originele geesten worden tot papierpulp verbrijzeld, letterlijk en figuurlijk.

Dit integrale verhaal is los uitgegeven als boek, maar tevens opgenomen in de bundel 'Verpletterde schoonheid'. De eerste editie van dit boek is ooit noodgedwongen in gecensureerde versie uitgegeven. De schitterende vertaling is van de hand van de Tsjechische en Slavische letterkundige Kees Mercks.

Hrabal, die zijn verhalen vaak collages noemde, overleed op 3/02/1997 door een val uit het raam van het ziekenhuis Bulovka. Was het een ongeval of een zelfmoord?

Wat de mens in verwarring brengt zijn geen feiten, maar de dogmatische meningen over de feiten.
Epictetus, (Romeins stoïcijns filosoof 50-130)

De leesgroep las "De leesclub " van Renate Dorrestein

Misplaatst schuldgevoel is een vaak voorkomend thema in Dorrestein's werk. Haar personages achten zich schuldig aan bepaalde fatale gebeurtenissen, waardoor ze niet zelden volkomen op drift geraken.

Vanuit die visie start het boek dan ook vanuit de rechtszaal. De lezer vraagt zich van in het prille begin af: wat zou hier gebeurd zijn? Dorrestein evenwel verwacht van de lezer dat hij of zij, aan de hand van hetgeen de vertelster vertelt zelf een oordeel vel.

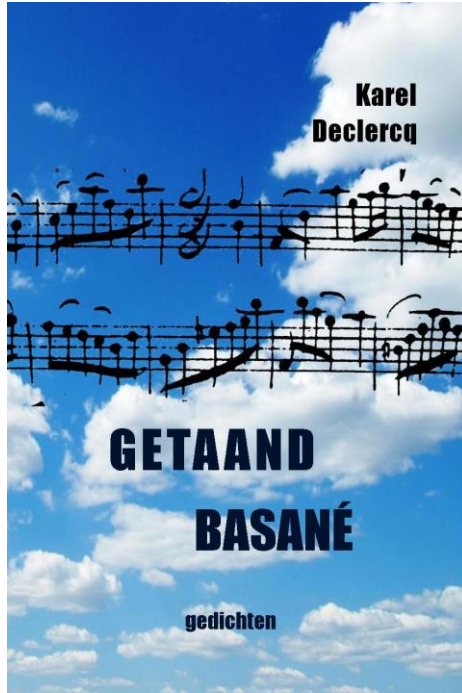
In haar boek neemt Dorrestein Gideon de Wit "de schrijver" op de korrel evenals de diverse "leesclubs". De figuur van Gideon de Wit herbergt diverse Nederlandse schrijvers waar Dorrestein zich kritisch op af geeft. De zes figuren van de leesclub hebben zo een bepaald beeld van Gideon de Wit dat langzamerhand verandert. De leden van de leesclub hebben zo hun eigen drijfveren om de trip naar Schotland aan te vangen en hebben zo ook hun eigen visie over literatuur. Literaire thrillers bijvoorbeeld worden tot "Blauwe bonen" veroordeeld.

Drijfveer van Dorrestein was ongetwijfeld om ouder worden een wake-up call van jewelste te geven. Ouder worden staat niet gelijk aan indutten, zo meent de schrijfster.

De vele voetnoten worden door vele lezers als "storend" ervaren. De roman is zeker geen literair hoogstandje, en wordt door de meesten onder ons als "tussendoortje" bestempeld. De humoristische ondertoon werd niet door iedereen van onze groep gesmaakt. De figuur van Annabel komt wel ludiek over. En over het inlassen van de Schotse reisgids waren de meningen verdeeld.

Zoals wij vaak gewoon zijn bij Dorrestein lopen waan en werkelijkheid in elkaar over. Dit vinden wij ook terug in de vaak absurde situaties in haar boek "De Leesclub". Ze is er wel in geslaagd een moderne draai te geven aan de "female-gothic-style".

Dorrestein is wel degelijk met deze roman uit de bocht geschoten en weinigen van onze groep zouden het bij andere lezers aanraden. Ook de titel werkt niet bijzonder sexy. De conclusie luidde als volgt: de schrijfster zelf heeft zich tussendoor wel degelijk geamuseerd en een vette knipoog naar de lezer gemaakt, maar die heeft beslist al beters van haar gelezen.

Onlangs verschenen Getaand / Basané
Gedichten van ons lid Karel Declercq
Hard cover – 100 blz – 20 €

GLANURE

Je te rends la rondeur
comme le soleil

et toute peur est disparue

SPROKKELING

Je rond maken
als de zon
en alle bangheid
is verzwonden

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING